

การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

ปัทมา จันปัญญา

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ ปัทมา จันปัญญา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

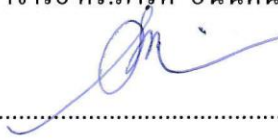
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.สถาพร พงษ์พิบูล)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ)

.....กรรมการ
(ดร.สถาพร พงษ์พิบูล)

.....กรรมการ
(ดร.ธนวิน ทองแพง)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่ 25 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2561

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและ
ร่วมแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นำวิ อาจารย์
ที่ปรึกษาหลักงานนิพนธ์ ดร.สภาพร พุทธิพิศกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และ ดร.ธนวิน ทองแพง
กรรมการสอบงานนิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์
ในการทำงานนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์ จึงขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้ง
คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 7 ตลอดจนเพื่อนครูทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ทำให้งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
บูรพาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ข้าพเจ้า
ขอขอบคุณครูบุญตา จันทร์เวียง และคุณครูวรรณ หอมทิพย์ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา
ในการวิเคราะห์ข้อมูล และคอยให้กำลังใจจนงานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ความสำเร็จ
และความภาคภูมิใจอันเกิดจากงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นผลมาจากพลังใจที่ผู้วิจัยได้รับจากครอบครัว
ที่ ญาติ และเพื่อน ที่อยู่เบื้องหลังทุกท่านที่เป็นกำลังใจและเสียสละหลายสิ่งประการเพื่อให้ผู้วิจัย
ได้ศึกษาจนสำเร็จสมความปรารถนาด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของงานนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่
บุพการี บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา
และประสบความสำเร็จมาตราบนานเท่านานนี้

ปัทมา จันปัญญา

58990053: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: ปัญหา/แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

บทคัดย่อ: การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 (A STUDY PROBLEMS AND GUIDED FOR DEVELOPMENT LEARNING SOURCES OUTSIDE THE CLASSROOM MANAGEMENT OF WONGBURAPHA CLUSTER IN SAKAEO PROVINCE UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 7) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ภารดี อนันต์นารี, กศ.ด., สถาพร พงษ์พิบูล, ป.ด. 104 หน้า. ปี พ.ศ. 2561.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำนวน 201 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีค่าอำนาจการจำแนกรายชื่ออยู่ระหว่าง .23-.78 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t -test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของเซฟเฟ (Scheffe's method)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรจะต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณสำหรับการสร้างและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อที่จะได้แนวทางในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่หลากหลาย และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนควรดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้สมบูรณ์พร้อมใช้งานอยู่เสมอ

58990053: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: PROBLEMS/ GUIDED FOR DEVELOPMENT LEARNING SOURCES OUTSIDE THE CLASSROOM MANAGEMENT

PATTAMA JANPANYA: A STUDY PROBLEMS AND GUIDED FOR DEVELOPMENT LEARNING SOURCES OUTSIDE THE CLASSROOM MANAGEMENT OF WONGBURAPHA CLUSTER IN SAKAEO PROVINCE UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 7. ADVISORY COMMITTEE: PARADEE ANANNAWEE, Ed.D., SATAPORN PHUETTIKUL, Ph.D. 104 P. 2018.

The purposes of this research were to study problems and guidelines for the development of learning sources management outside classrooms of schools of Wangburapha cluster in Sakaeo province under the Secondary Educational Service Area Office 7 as classified by gender, work experience of teachers, and school size. The sample of the research was 201 teachers in Wangburapha cluster, Sakaeo province under the Secondary Educational Service Area Office 7. The research data was collected through five-rating scale questionnaire with the discrimination power between .23-.78 and the reliability of .95. The statistics applied in data analysis were Percentage, Mean, Standard Deviation (*SD*), *t*-test, One-way ANOVA, and Scheffe's method.

The findings were as follow:

1. The problems of learning sources management outside classrooms of school in Wangburapha cluster in Sakaeo province under the Secondary Educational Service Area Office 7, in overall and each aspect, were at a high level, except the practical use of learning resources outside the classroom which was at a middle.
2. Teachers with different genders and years of teaching experiences school their opinion towards learning resource management outside classrooms without statistically significant difference.
3. The guidelines for learning sources management outside the classroom in school under Wangburapha cluster in Sakaeo province under the Secondary Educational Service Area Office 7 in the part of planning to use of external room learning resources, need to be allocated budget in order to construct and improve the outside learning resources. For the practical use of external room learning resources, teachers should be encouraged to have knowledge on how to use learning resources. The assessment of the use of external room learning resources, this study suggests that teachers and students should have a chance to participate in it in order to get various ways to evaluate and improve the learning resources. Finally, in the development of learning resources outside classrooms, it is essential to improve and develop them to be perfect and available for use at all time.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
คำถามในการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
สภาพทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7.....	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้.....	14
การจัดการแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	25
ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	35
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	91
ภาคผนวก ก.....	92
ภาคผนวก ข.....	96
ภาคผนวก ค.....	102
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	104

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	44
2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน.....	51
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวม.....	52
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	53
5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	54
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	55
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	56
8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ.....	57
9 เปรียบเทียบระดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ.....	58

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
19 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	69
20 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	70
21 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน.....	71
22 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ปัญหาการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7.....	103

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้ระบุมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่ให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เจริญงอกงาม เป็นการพัฒนาสังคมพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเปรียบเสมือนหัวใจของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศ โรงเรียนคือแหล่งเรียนรู้สำคัญที่จะพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งจะเป็นพลังที่มีคุณค่าของสังคมประเทศชาติและโลก แหล่งเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาเยาวชนไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (ดวงกมล สิ้นเพ็ง, 2551, หน้า 2)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข อยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย โดยการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง หล่อหลอมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เรียนรู้เพื่อชีวิตและเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาที่เต็มศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์และเกิดความสมดุล ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข มีลักษณะที่พึงประสงค์และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

แหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะเป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ให้บังเกิดผล ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการสนับสนุนของผู้บริหาร

การดำเนินงานของครูและความร่วมมือของทุกฝ่าย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย จึงทำให้สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้ตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อมที่จะไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการคิดเองปฏิบัติเอง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจากแหล่งเรียนรู้รอบตัว หากโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ก็สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถพัฒนาตนเองได้ แหล่งเรียนรู้นอกจากจะเป็นสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและในโรงเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นแหล่งที่จะให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ระหว่างครูกับนักเรียน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำจันง, 2545, หน้า 18) นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่มีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้แต่ยังขาดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของทศนิยวงศ์ยี่น (2547) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นงานหนึ่งของงานวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารและจัดการให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน สอดคล้องกับจากแนวคิดของ Deming ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารอย่างชัดเจนและรัดกุม ซึ่งเป็นหลักการบริหารที่สามารถนำมาปรับใช้กับภารกิจของผู้บริหาร โรงเรียนด้านการจัดการศึกษาที่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอน และผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (2004, p. 56) เป็นกระบวนการบริหารการจัดการแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งวงจรคุณภาพนี้เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการป้องกันและแก้ปัญหา เพื่อประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารการจัดการแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Planning-P) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การระบุปัญหา และการวางแผนในการดำเนินงานบริหารการจัดการเรียนรู้ ทั้งด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์วิธีดำเนินงาน ระยะเวลาผู้รับผิดชอบ และทรัพยากรที่ต้องการ 2) การปฏิบัติ (Do-D) เป็นการนำแผนการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้แล้วไปสู่การปฏิบัติ 3) การตรวจสอบ (Check-C) เป็นการวัดและประเมินผลการปฏิบัติเทียบกับเกณฑ์และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และ 4) การปรับปรุง (Act-A) เป็นการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ยกพร่องหรือไม่เป็นไปตามแผนและนำไปสู่การเริ่มต้นวงจรการวางแผนการทำงานใหม่อีกครั้งหนึ่ง ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ สามารถนำไปใช้ทั้งในระดับปฏิบัติ เช่น การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ของผู้สอน การบริหารจัดการ สื่อและเทคโนโลยีของฝ่ายสนับสนุนการเรียนการสอน และในระดับบริหารหรือระดับนโยบายโดยนำไปใช้ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหาร

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสระแก้ว โรงเรียนท่าเกษมพิทยาคม โรงเรียนคลองหาดพิทยาคม โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม โรงเรียนวังหลังวิทยาคม โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม และโรงเรียนวังไพรวิทยาคม ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอคลองหาด อำเภอวังน้ำเย็น และอำเภอวังสมบูรณ์ มีครูปฏิบัติงาน จำนวน 411 คน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยโรงเรียนจะมีการดำเนินการ จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกห้องเรียนซึ่งโรงเรียนได้จัดให้มีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัชฌาศัย เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีอิสระในความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แต่สภาพปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ยังขาดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน การจัดเตรียมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ยังไม่มีความหลากหลายและนำไปใช้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาค่อนข้างน้อย ครูใช้แหล่งเรียนรู้ น้อย การบริหารงานด้านการใช้แหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมจากบุคคลในชุมชนค่อนข้างน้อย ความหลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดขึ้นเฉพาะแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ ไม่ได้ครอบคลุมแหล่งเรียนรู้ด้านอื่น ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ด้านบุคคล ไม่มีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ขาดการนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการส่งเสริมในการจัดกิจกรรมด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7, 2558) ซึ่งโรงเรียนในสังกัดส่วนใหญ่ล้วนตระหนักและเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ แต่ยังไม่ค่อยมีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียนและชุมชนให้เกิดประโยชน์

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เพื่อให้ทราบถึงระดับปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

คำถามในการวิจัย

1. ปัญหาของการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 อยู่ในระดับใด
2. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันหรือไม่
3. แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เป็นอย่างไร

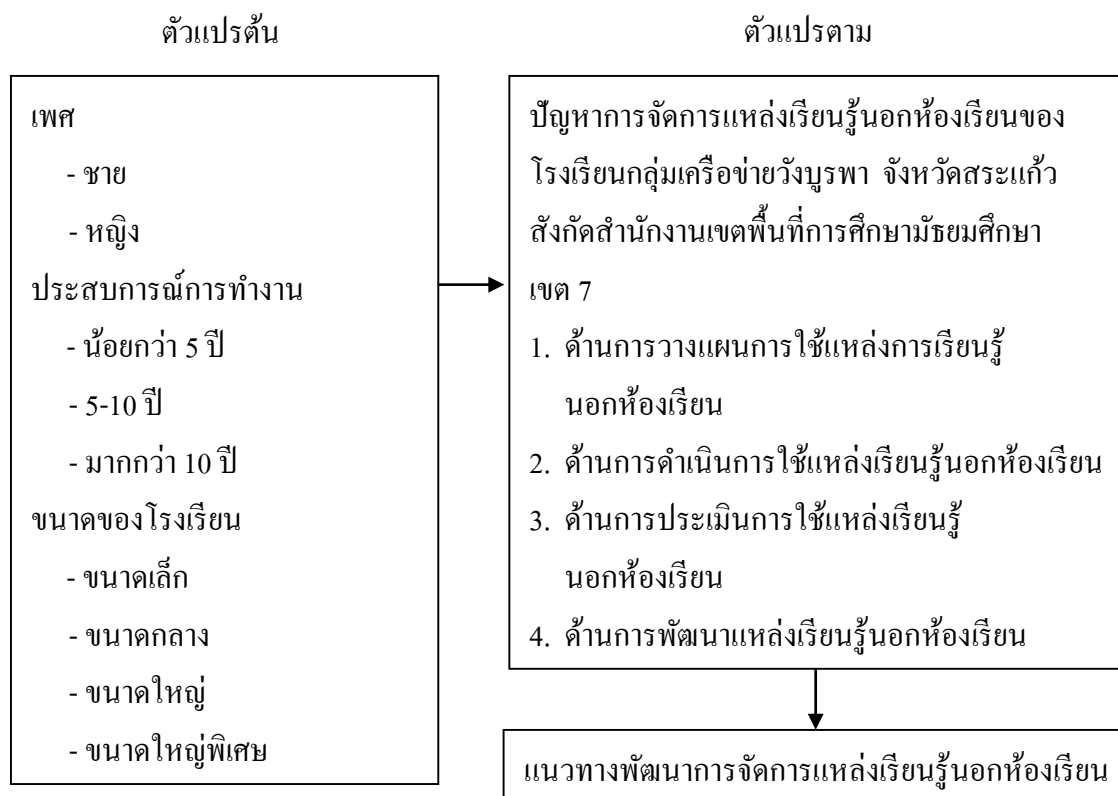
สมมติฐานของการวิจัย

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยผู้วิจัยได้ใช้หลักการการจัดการแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนตามกระบวนการ PDCA

ของ Deming (2004, p. 56) โดยศึกษาและเปรียบเทียบตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เพื่อพัฒนาให้แหล่งเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสามารถที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

2. ได้นำแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนไปใช้เป็นแนวนโยบายในการสร้างแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนใหม่ ๆ ขึ้นภายในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยใช้หลักการการจัดการแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนของ Deming (2004) จึงเกิดเป็นกระบวนการจัดการ PDCA ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน และด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 411 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 201 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) กำหนดขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการสุ่ม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น

3.1.1 เพศ

3.1.1.1 เพศชาย

3.1.1.2 เพศหญิง

3.1.2 ประสบการณ์การทำงาน

3.1.2.1 น้อยกว่า 5 ปี

3.1.2.2 5-10 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 10 ปี

3.1.3 ขนาดของโรงเรียน

3.1.3.1 ขนาดเล็ก

3.1.3.2 ขนาดกลาง

3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.1.3.4 ขนาดใหญ่พิเศษ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7 มีกระบวนการจัดการ 4 ด้าน คือ

3.2.1 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.2.2 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.2.3 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.2.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง สถานที่ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ภายในบริเวณโรงเรียน แต่ไม่ใช่ห้องเรียนประจำ ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องอาเซียน สวนของพ่อ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องดนตรี นาฏศิลป์

2. การจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง กระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามกระบวนการ PDCA ของ Deming ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน การใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินผลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

2.1 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การที่โรงเรียน มีการเตรียมการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า โดยมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนเปิด โอกาสให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มต้นที่การประชุมชี้แจงครูและบุคลากรเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน จัดอบรมพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จัดสถานที่ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จัดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้กับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จัดทำเอกสาร ประกอบการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้และการบำรุงรักษาแหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน

2.3 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนให้ บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการระดมความคิดในการกำหนด

เกณฑ์การประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จัดทำเครื่องมือในการประเมินผลแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน รวบรวมข้อมูลที่ได้จาก การประเมินมาวิเคราะห์ สรุปการวิเคราะห์และจัดทำรายงาน

2.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนมีการวิเคราะห์ สาเหตุของปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องช่วยกันพัฒนาปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยมีขั้นตอนตามลำดับความต้องการจำเป็น

3. เพศ หมายถึง ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยแบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง

4. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของครูโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยนับระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่จนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่

4.1 น้อยกว่า 5 ปี หมายถึง ครูผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่โดยนับระยะเวลา ที่ปฏิบัติหน้าที่จนถึงปัจจุบัน น้อยกว่า 5 ปี

4.2 5-10 ปี หมายถึง ครูผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่โดยนับระยะเวลา ที่ปฏิบัติหน้าที่จนถึงปัจจุบัน 5-10 ปี

4.3 มากกว่า 10 ปี หมายถึง ครูผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่โดยนับระยะเวลา ที่ปฏิบัติหน้าที่จนถึงปัจจุบันมากกว่า 10 ปี

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยจำแนกตามจำนวนของ นักเรียนแบ่งเป็น 4 ขนาด ได้แก่

5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 499 คน

5.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500-2,500 คน

5.4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 2,501 คน ขึ้นไป

6. โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา หมายถึง สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่รวมกัน เป็นกลุ่ม เพื่อการบริหารคุณภาพการจัดการศึกษาที่อยู่ในอำเภอวังน้ำเย็นและอำเภอสว่างบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 7 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนสระแก้ว 2) โรงเรียนท่าเกษมพิทยา 3) โรงเรียนคลองหาดพิทยาคม 4) โรงเรียน วังน้ำเย็นวิทยาคม 5) โรงเรียนวังหลังวิทยาคม 6) โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม และ 7) โรงเรียน วังไพรวิทยาคม

7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 หมายถึง หน่วยงานในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาภาครัฐ จำนวน 44 โรงเรียนใน 3 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดปราจีนบุรี 2) จังหวัดนครนายก และ 3) จังหวัดสระแก้ว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
3. การจัดการแหล่งการเรียนรู้ร้นอกห้องเรียน
4. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 ประกอบด้วยท้องที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตั้งอยู่ที่จังหวัดปราจีนบุรี

การที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จะดำเนินการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะร่วมกันวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาและกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจและยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์

“สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เป็นหน่วยงานที่เข้มแข็งทันสมัย เป็นแกนนำรวมพลังขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสู่มาตรฐาน และยกระดับสู่มาตรฐานสากล”

พันธกิจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ได้แก่

1. ขับเคลื่อนการจัดการมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพ
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับมัธยมศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานและยกระดับสู่มาตรฐานสากล
3. ส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในการยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษาสู่มาตรฐานสากล
4. พัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความเป็นไทยและดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์สำคัญของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ที่ตอบสนองต่อภารกิจและวิสัยทัศน์ ได้แก่

1. ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานได้ตามเป้าหมายสู่ระดับสากล
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษาสู่สากล
3. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพและเป็นไปตามคุณลักษณะอันประสงค์
4. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จมัธยมศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเอง เพื่อศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาและมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามแผนกลยุทธ์ ทั้งกรอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ส่วนใหญ่มุ่งที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นหลักและงานที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง นั่นคือ ประชากรในวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้และคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง

อำนาจหน้าที่

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2553 วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2553 ข้อ 3 ให้สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา
12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้รับมอบหมายของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มเครือข่ายวังบูรพา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว ซึ่งภายในจังหวัดสระแก้วนั้น ได้แบ่งกลุ่มเครือข่ายออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายวังบูรพา และกลุ่มเครือข่ายปิ่นมาลา ซึ่งกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา ประกอบด้วย โรงเรียนจำนวน 7 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนสระแก้ว มีครูจำนวน 106 คน นักเรียนจำนวน 3,000 คน
2. โรงเรียนท่าเกษมพิทยา มีครูจำนวน 45 คน นักเรียนจำนวน 648 คน
3. โรงเรียนคลองหาดพิทยาคม มีครูจำนวน 65 คน นักเรียนจำนวน 1,105 คน
4. โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม มีครูจำนวน 108 คน นักเรียนจำนวน 2,138 คน
5. โรงเรียนวังหลังวิทยาคม มีครูจำนวน 27 คน นักเรียนจำนวน 496 คน
6. โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม มีครูจำนวน 45 คน นักเรียนจำนวน 772 คน
7. โรงเรียนวังไพรวิทยาคม มีครูจำนวน 15 คน นักเรียนจำนวน 291 คน

แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพาได้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และดำเนินการตามนโยบายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดว่า แหล่งเรียนรู้มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทางโรงเรียนจำได้ดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน โดยมีกระบวนการดังนี้

1. สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน
2. จัดทำโครงการการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ในโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจและแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติต่าง ๆ

3. จัดทำแหล่งเรียนรู้ นวัตกรรมหรือสื่อต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

โรงเรียนได้ส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมหรือสื่อต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงาน โดยให้ทุกฝ่ายดำเนินการ ดังนี้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. ห้องอาเซียน
3. สวนของพ่อ
4. ห้องคอมพิวเตอร์
5. ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์
6. ห้องปฏิบัติการทางภาษา
7. ห้องดนตรี นาฏศิลป์

ทางโรงเรียนได้จัดแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับให้นักเรียนได้ค้นคว้า ฝึกทักษะ และสืบค้นความรู้ต่าง ๆ ตามที่ตนสนใจ ถึงแม้ว่าการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ซึ่งโรงเรียนยังต้องมีการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง ตามหลักกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ การวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

นอกห้องเรียน ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7, 2558)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 43) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ เรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สามารถ รอดสำราญ (2546, หน้า 6) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่าง ๆ แหล่งวิชาการ ธรรมชาติสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้

คำริ บุญชู (2548, หน้า 27) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสารความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยและต่อเนื่องจนเกิด กระบวนการเรียนรู้และสุดท้ายก็จะเกิดเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

เบญจวรรณ ระดา (2551, หน้า 10) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง บุคคล สถานที่ หรือสิ่งแวดล้อมที่ครูและนักเรียนสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเองและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ปริญญา ไตรพรหม (2552, หน้า 19) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งที่ ส่งเสริมที่จะให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สมพัทธ์ สันติพงศ์ศักดิ์ (2556, หน้า 22) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งต่าง ๆ ที่เป็นบุคคล สถานที่ สารสนเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีที่ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีอิสระ ในความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล สารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนจะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและตามความต้องการของตน ถือเป็น การสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 151) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ ไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง อาทิ อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ

2. แหล่งการเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ สวนวิทยาศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สนามกีฬา

2.2 แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย สถานประกอบการ แหล่งวิทยากร แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน เรือห้องสมุด รถห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เครื่องขายอินเทอร์เน็ต

3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาทางภาษา เพลงพื้นบ้าน พิธีกรรมต่าง ๆ ฯลฯ ศิลปินแห่งชาติ บุคคลตัวอย่างทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 3) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ ไว้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้

1.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร หิน ดิน ทราย ทะเล ฯลฯ

1.2 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน สถานประกอบการ ฯลฯ

1.3 บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ ตลอดจนผู้ที่สามารถคิดค้นริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในด้านต่าง ๆ

2. การติดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้มีดังนี้

2.1 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะมีหลัก ๆ คือ ครูอาจารย์ ห้องสมุด ต่อมาเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปกรรม ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน

2.2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน และชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัยสวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ฯลฯ

คำริ บุญชู (2548, หน้า 29) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชนซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ภิภุสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลอดจนร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม ห้องสมุด ถนน สะพาน เขื่อน ฝ่ายทอผ้า สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน

3. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก ฟาร์ม สัตว์ป่า สัตว์น้ำ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน คนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ประจำวัน

นิคม ชมพู่หลง (2550, หน้า 8) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ถ้าคลอง ปรางค์การณตามธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง

2. แหล่งเรียนรู้ที่จัดสร้างขึ้น ซึ่งมีในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สนามกีฬา ฯลฯ

2.2 แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย แหล่งวิชาการ แหล่งบริหาร สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า

3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ลูก ป้า น้า อา ตาสี ตาสายมา ยายมี ตลอดจนทั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาในสาขาอาชีพ

โชติรส สุขสำราญ (2558, หน้า 19-20) ได้จัดประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ บุคคลที่สามารถถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์และวิถีปฏิบัติให้กับนักเรียนได้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้อาจเป็นครูหรือบุคคลในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้าง คือ อาคารสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อและเทคโนโลยี คือ สื่อการเรียนรู้หรือสิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

5. แหล่งการเรียนรู้ประเภทวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ คือ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่แสดงถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อ วิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คือ การเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในแล้วในธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง น้ำตก ทะเล ภูเขา ดิน หิน แร่ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ข้างขึ้นข้างแรม ฝนดาวตก สุริยุปราคา เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ อาคารสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้ถูกจัดแสดงความรู้ที่ได้รวบรวมเอาไว้ โดยแยกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด สวนสมุนไพร สนามกีฬา ฯลฯ

2.2 แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย แหล่งบริหาร สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า ฯลฯ

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล คือ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เช่น ครู ผู้ปกครอง ลูก ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย ไม่ว่าจะเป็ความเชี่ยวชาญในด้านการประกอบอาชีพ หรือในด้านของการเชี่ยวชาญในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อและเทคโนโลยี คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และผู้ศึกษาสามารถศึกษาผ่านสื่อและเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองตามความสนใจ เช่น การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม การสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้จะอยู่ที่ความหลากหลาย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมที่จะไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความสุขตามหลักการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจากแหล่งเรียนรู้รอบตัว หากโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดแหล่งความรู้ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพก็สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

สุนทร อมรวิวัฒน์ (2544, หน้า 2) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของครูผู้สอน ที่จะออกแบบการเรียนรู้ได้หลากหลาย ซึ่งเหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพราะแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีหลายประเภท ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่น แถบภูเขา ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปะ ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน หอสมุดห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน หิน แร่ เป็นต้น แหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวตั้งอยู่ทั่วประเทศ มีการจัดการที่ดี บรรยากาศร่มรื่นรมย์ มีวิทยากรที่สามารถให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสนใจได้อย่างดีเยี่ยมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนอีกประเภทหนึ่ง เป็นสถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญในวัดซึ่งเป็นสถานที่ทำบุญตามประเพณี ร้านขายของชำ ตลาด ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนชาวบ้าน ลานนวดข้าว

โรงเรียนขนาดเล็กในหมู่บ้าน ป่าห้วย หนอง คลอง บึง ที่ชาวบ้านมาหาอาหาร เก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด หาปลา ฯลฯ ทุกหนทุกแห่งล้วนเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่เปิดกว้าง สร้างบรรยากาศและจินตนาการอันกว้างไกล

นิคม ชมพูลง (2550, หน้า 8) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ดังนี้

1. เป็นแหล่งสร้างเสริมความรู้ ความคิดและประสบการณ์
2. เป็นแหล่งสร้างเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
3. เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย
4. เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและแหล่งการศึกษาค้นคว้า
6. เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพ
7. เป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์ตรง
8. เป็นแหล่งส่งเสริมความคิดให้เกิดอาชีพใหม่
9. เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำจันง (2545, หน้า 18) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเป็นแหล่งที่จะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้ฝึกปฏิบัติ หรือได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อน ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้กับครูและนักเรียน รวมทั้งที่เป็นแหล่งที่ผู้เรียนอาจอาศัยการสืบค้นของตนเองเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผู้สอนจึงสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเต็มที่

สมพ็กร สันติพงศ์ศักดิ์ (2556, หน้า 23) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ดังนี้

1. เป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้อันหลากหลายที่พร้อมจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของบุคคลแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย
4. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดได้ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5. ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตนเอง มองเห็นคุณค่า และตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่หลากหลาย โดยที่ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะศึกษาความรู้ที่ตนเองสนใจและเหมาะสมกับศักยภาพของตนได้ตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้คิดเองและลงมือปฏิบัติเองถือเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรง เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนและครู นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ยังช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้หลากหลาย

รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้

พิกุล ศรีบุญเรือง (2542, หน้า 26) กล่าวถึงรูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้เป็นจุดการศึกษา สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยให้ความหมายจุดศึกษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่าหมายถึง การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณ โรงเรียน หรือนอกโรงเรียน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางให้นักเรียนได้สืบค้นหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยได้กำหนดตัวอย่างจุดศึกษา ไว้เป็น 10 จุดด้วยกัน

1. จุดในลำเหมือง ใช้สอนเรื่องระบบนิเวศ
 2. จุดสวนดอกไม้ ใช้สอนเรื่องพืชดอกและการขยายพันธุ์
 3. จุดพืชไร่ดอก ใช้สอนเรื่องพืชไร่ดอก
 4. จุดเรียนรู้เรื่องดิน หิน กรวด ทราย ใช้สอนเรื่องดิน หิน กรวด ทราย ในท้องถิ่น
 5. จุดโรงอาหาร ใช้สอนเรื่องสารพิษในอาหาร สิ่งแวดล้อมด้านโภชนาการ
 6. จุดแหล่งน้ำในโรงเรียน ใช้สอนแหล่งน้ำ การใช้น้ำในโรงเรียนและท้องถิ่น
 7. จุดสังเกตที่ดีมีความรู้ ใช้สอนเรื่องทักษะการสังเกต เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว
 8. จุดศึกษาชุมชน ใช้สอนเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ปัญหา และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
 9. จุดสมุนไพรบ้านเราใช้สอนเรื่องสมุนไพร สรรพคุณต่าง ๆ และการนำสมุนไพรในท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 10. จุดประหยัดพลังงานไฟฟ้าใช้สอนอาชีพการใช้เครื่องไฟฟ้าให้ประหยัด
- เนาวรัตน์ ลิจิตต์วัฒนเศรษฐ (2544, หน้า 29) กล่าวถึงรูปแบบและลักษณะของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้
1. จัดบรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสภาพจริง/ เหมือนสภาพจริง
 2. จัดทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้ให้พอเพียง

3. ปรับสภาพของสถานที่เรียนให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเองให้มากที่สุด
4. จัดบริเวณโรงเรียนให้เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้
5. จัดศูนย์วิทยากรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
7. การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนคุณแลสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

สุจิต ศิลารักษ์ (2550, หน้า 2) กล่าวถึงรูปแบบแหล่งเรียนรู้แบ่งเป็นแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. แหล่งเสนอข้อมูลข่าวสาร คือ เป็นที่รวบรวมข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับความต้องการของประชาชนในชนบท ซึ่งอาจประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แผ่นปลิว แผ่นพับ และเอกสารทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน
2. แหล่งที่เป็นสถานที่ต่าง ๆ ที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น โบสถ์ วัด ศิลปะที่มีคุณค่าที่ควรอนุรักษ์ไว้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นผลการส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดการหวงแหนในคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของคนไทย
3. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ตลอดจนหัตถกรรมพื้นเมืองจะเห็นได้ว่ามีอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และแตกต่างกันออกไปแต่ละหมู่บ้าน แหล่งความรู้ชนิดนี้ช่วยให้มองเห็นความสำคัญของท้องถิ่นตนเอง ช่วยให้เกิดความอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นให้มีประโยชน์สืบไป
4. แหล่งเสริมกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมทางอนามัย อาชีพ นิทรรศการการอภิปราย การให้ความรู้บางเรื่องเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นการเพิ่มความรู้อีกกว้างขวางยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยสรุปว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ซึ่งจะใช้รูปแบบใดนั้นต้องขึ้นอยู่กับแหล่งเรียนรู้ที่เรากำลังศึกษาและจุดประสงค์การวิจัย แต่ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ความหลากหลายและความคุ้มค่า

แนวทางการจัดหาและใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ได้กำหนดแนวทางการจัดหาและใช้แหล่งเรียนรู้ให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาต้องมุ่งจัดการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรกำหนด
2. หลักการบริหารจัดการ เน้นความเสมอภาคความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา และเน้นความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานผู้จัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วม

ของชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ องค์กรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนทุกฝ่ายทุกกลุ่มในชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะ ดังนี้

- 2.1 กระจายอำนาจให้ผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วม
 - 2.2 มีผู้รับผิดชอบในแต่ละระดับ โดยตรง
 - 2.3 มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น
 - 2.4 มีการสร้างเครือข่ายหน่วยงานที่ให้บริการศึกษานอกระบบ
 - 2.5 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
3. กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามช่วงชั้นและตามภารกิจที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียน

การสอน

4. เนื้อหาหลักสูตรสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายสัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ ดังต่อไปนี้
- 4.1 ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต
 - 4.2 ความรู้และทักษะเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ
 - 4.3 ความรู้ข่าวสารทั่วไปเพื่อพัฒนาตนเอง
 - 4.4 สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบในการดำเนินชีวิตในสังคมและสิ่งแวดล้อม
 - 4.5 ความรู้และทักษะที่จะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เช่น ความรู้ทักษะด้าน

ภาษาและคอมพิวเตอร์

5. กิจกรรมจากแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
- 5.1 กิจกรรมให้ความรู้พื้นฐาน ได้แก่ การให้ความรู้ทักษะในการอ่าน เขียน ติดต่อกับสื่อสาร การแสวงหาความรู้
 - 5.2 กิจกรรมให้ความรู้และทักษะอาชีพตามหลักสูตรกำหนด
 - 5.3 กิจกรรมให้ความรู้ทั่วไป ครอบคลุมความรู้ทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

ของผู้เรียน

6. กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน หรือกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่น มีความเป็นประชาธิปไตย และให้อิสระแก่ผู้เรียน

7. การใช้สื่อและเทคโนโลยี ควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีถ่ายทอดความรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อเทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้และควรใช้สื่อเทคโนโลยีส่งผ่านความรู้ไปสู่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีแสวงหาความรู้

8. การวัดผลประเมินผล ควรเป็นการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ไม่เน้นการแข่งขัน และให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดผลประเมินผลเพื่อให้เป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง

9. การพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารและการจัดการ รวมถึงแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

10. การมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชนท้องถิ่นหรือชุมชน โดยเฉพาะชุมชนจะมีส่วนร่วมสำคัญมากเพราะเป็นแหล่งของกลุ่มเป้าหมายและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตบุคคล โดยให้มีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินการจัดกิจกรรม และการประเมินผล

11. หลักการจัดกิจกรรมจากแหล่งเรียนรู้มีแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้

11.1 หลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของโอกาสการรับการศึกษาทุกคน

11.2 จัดให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

11.3 มีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎ เกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ และเข้าถึงได้ง่าย

มีความหลากหลายในเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายวิธีเรียน

11.4 ความเป็นประชาธิปไตย การให้สิทธิให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกต้องการหาความรู้อยู่เสมอ

ประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 171) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้จากประสาทสัมผัสครบถ้วนทั้งจากการได้ยื่น การมองเห็น การได้ดมกลิ่น การจับต้องสิ่งที่เป็นรูปธรรมในสถานการณ์จริง เช่น ไปเยี่ยมชมโรงพยาบาล สังเกตห้วงโซ่อาหารในนาข้าว ไปเรียนวิธีทำห่อหมกปลา เป็นต้น

2. เด็กได้ออกไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเองหรือเด็กได้มีโอกาสซักถามในสิ่งที่อดอันต้นใจ ใครรู้ว่าผลงานของเขาถูกต้องหรือไม่เพียงใดจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจริง ๆ เช่น ผู้เรียนสร้างวิทยุท้องถิ่นจากจินตนาการ เมื่อไปเยี่ยมชมสถานีท้องถิ่นนั้นจริง ๆ ดูการบันทึกเทปหรือการออกรายการสดจริง ๆ คำถามมากมายที่อยากรู้จะได้รับคำตอบจากที่แหล่งนี้ เป็นต้น

3. เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขจริง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนหรือตามหลักการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเรียกกันว่า Happy learning เพราะไม่ซ้ำซากจำเจอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม มีกิจกรรมที่ต้องทำมากมายทั้งครูและเด็กเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และที่สำคัญ คือ ครูกับผู้เรียนต่างแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน

4. เป็นการจัดการเรียนอย่างมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้สอน ชุมชน เริ่มต้นวางแผนการทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การแสวงหาคัดสรรแหล่งเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนการสอนในแต่ละวิชาจนถึงประเมินผลงานที่ทุกคนต้องร่วมกัน ปรัชญาหรือรับรู้ร่วมกันและชื่นชมผลงานร่วมกัน หรือตามหลักการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีนี้เรียกว่า Participatory learning

5. บุคลากรในชุมชน ท้องถิ่นในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง มิใช่ตราไว้เพียงในกระดาษ ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งญาติสนิทมิตรสหายของทุกคนล้วนเกิดความภาคภูมิใจที่โรงเรียนให้ความสำคัญ ลูกหลานให้ความเคารพนับถือให้เกิดดีให้ความยกย่อง ความรู้สึกเป็นเจ้าของกลับคืนมา โรงเรียนแห่งนี้จะกลายเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง ปัญหาหรือขาดความเข้าใจในอดีตจะลบลหายไป ทุกฝ่ายจะหันหน้าเข้าหากันเพื่อปกป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สายใยที่สำคัญ คือ เด็กนักเรียนเหล่านั้นที่สนใจใคร่สักถาม ปรารถนาที่กระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น อยากฟัง แม้กระทั่งนิยายปรัมปราจากผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีครูเป็นเพียงผู้ออกแบบและคอยเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้นไปสู่จุดประสงค์ของหลักสูตร

พันธ์ประภา พูนสิน (2552) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้ แหล่งเรียนรู้จะช่วยเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะแสวงหาความรู้ สามารถจัดการความรู้ ซึ่งมีประโยชน์และความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น
2. ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ที่คุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน
3. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากล สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวอย่างเป็นรูปธรรม
4. เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
5. มีส่วนร่วมในองค์กร ท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น
6. ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีประโยชน์ ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์จริง ผ่านประสบการณ์ของตนเอง เกิดเป็นความรู้ที่ยั่งยืน

2. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน
3. ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการฝึกการปรับตัวเข้าสู่สังคม
4. ทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการคัดสรรแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทำให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การจัดการแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

การจัดการ (Management)

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการ (Management) ไว้ดังนี้

Stoner (1982) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการ (Process) ของ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์กรและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ที่องค์การกำหนดไว้

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2543, หน้า 3) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ หมายถึง การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหาร จะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตามในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

การดี อนันต์นวิ (2551, หน้า 1) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ หมายถึง เทคนิควิธีเฉพาะ ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) และการควบคุมงาน (Controlling) มีการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว คำว่าการจัดการ (Management) กับความว่าการบริหาร (Administration) มักใช้แทนกันได้

ผู้วิจัยสรุปว่า การจัดการ หมายถึง เทคนิควิธีการที่จะต้องใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) และการควบคุมงาน (Controlling) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

จุดมุ่งหมายของการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดและ การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้
2. เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดและ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้ อย่างแท้จริง
3. เพื่อสนับสนุนการจัดและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและระบบ
4. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
5. เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่และที่จะรับมาในอนาคตได้เต็ม

ศักยภาพ

6. เพื่อให้ผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกที่เหมาะสมคอยให้บริการผู้เรียนสรุป จุดมุ่งหมายของการจัดหาและใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การดำเนินการให้มีและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และเกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

การจัดการแหล่งเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ต้องอาศัยระบบและกระบวนการในการบริหารที่ดี บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือดำเนินงานภายใต้แผนงานที่กำหนดไว้ ดังที่ นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา และอำนาจ เดชชัยศรี (2545, หน้า 18) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์นโยบายของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้เพื่อการวางแผน
2. การวางแผน หรือจัดทำโครงการตามสภาพที่ได้จากผลการวิเคราะห์
3. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทั้งด้านการผลิตและพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ

4. จัดระบบและกำหนดยุทธศาสตร์การให้บริการทั้งในเชิงรุก คือ การจัดกิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์เข้าถึงตัวผู้รับบริการ และการให้บริการในเชิงรับ คือ การจัดเตรียมกิจกรรมรอคอย ผู้บริโภคมารับบริการตามขั้นตอนที่วางกติกาไว้

5. นิเทศ ติดตามผล ประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้โดยวิธีหลากหลายและจัดทำเครื่องมือนับตั้งแต่การสังเกต ซักถาม การตรวจผลงาน การแนะนำรวมถึงได้ให้แนวทางการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโรงเรียนควรแบ่งภารกิจให้ฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินงานสอดคล้องกัน ดังนี้

1. การจัดบริการฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ผู้รับบริการ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว

ประหยัดและมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการในลักษณะบริการอยู่กับที่ และบริการเคลื่อนที่ควบคู่กันไป

2. การจัดบริการฝ่ายวิชาการของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ฝ่ายวิชาการของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นผู้รับผิดชอบในการสนับสนุนการเรียนการสอน

3. การจัดมุมมองความรู้ส่วนบทบาทของครูในการให้บริการแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ คือ ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย จูงใจให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เกิดกระบวนการคิดเกิดทักษะพบความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการตัดสินใจอยู่บนรากฐานของเหตุผลที่ถูกต้อง โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้โดยกำหนดมุมมองความรู้ต่าง ๆ ให้มีมากพอ กับจำนวนนักเรียนที่มารับบริการ มีการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ และตกแต่งห้องให้สวยงามเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน รวมทั้งมีบริการแบบสอบถามและแบบทดสอบประจำมุมมองความรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบให้มีประสิทธิภาพ มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรทุกระดับรู้ว่าคืออะไร มีลักษณะอย่างไรมีความสำคัญอย่างไร เป็นต้น

2. มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน หน่วยงานส่วนกลางควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนว่าจะมีการรณรงค์เพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลายขึ้นในชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตและน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติในทุกพื้นที่

3. มีการจัดทำแผนในระดับพื้นที่ในการน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในระดับพื้นที่สำรวจและจัดทำแผนที่ในชุมชนที่รับผิดชอบควรมีการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนใดขึ้นบ้าง

4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแผนในการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละชุมชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งรู้สภาพปัญหาในชุมชนของตนเป็นอย่างดีได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของชุมชน

5. หน่วยงานส่วนกลางสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการจัดสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนบางชนิด อาจต้องมีการใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ นอกเหนือจากขอความร่วมมือจากหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่ซึ่งหน่วยงานส่วนกลางควรให้การสนับสนุน

ทัศนีย์ วงศ์ยืน (2547, หน้า 7) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นงานหนึ่งของงานวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารและจัดการให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพและ

เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ดังนั้น การจัดการแหล่งเรียนรู้ควรรีใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004, p. 56) เช่นเดียวกันกับกระบวนการจัดการงานวิชาการ เพื่อเป็นการจัดการดังกล่าวนี้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004, p. 56) นั้นคือ การจัดการอย่างมีคุณภาพและเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้

Plan หมายถึง การกำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do หมายถึง การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check หมายถึง การตรวจสอบผลของการดำเนินงาน

Act หมายถึง ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจร โดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

วงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนนี้ใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงาน หรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้ได้ข้อสรุปว่าต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และเป็นการปรับปรุงการบริหารจัดการและเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น จึงใช้หลักการการจัดการแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนตามกระบวนการ PDCA ของ Deming (2004, p. 56) ในการหาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนซึ่งมี 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Plan)

การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เป็นการเตรียมหรือจัดวางขั้นตอนในการใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้มีแนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบโดยมีผู้ให้ความหมายเอาไว้ ดังนี้

ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) กล่าวว่า การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่น ร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนหรือมอบหมายให้สำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในชุมชน/ ท้องถิ่น การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศสามารถทำได้หลายรูปแบบตามความต้องการของผู้ใช้ และประเภทแหล่งเรียนรู้ จำแนกได้ดังนี้

1. จำแนกตามประเภทของแหล่งการเรียนรู้

2. จำแนกตามสาระการเรียนรู้/ กลุ่มวิชา การจัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้การดำเนินการควบคู่กับการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนตามแนวทาง ดังนี้

- 2.1 ศึกษาหลักสูตรและความต้องการของครู และนักเรียน
- 2.2 กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมาย
- 2.3 วางแผนร่วมกันระหว่างผู้ใช้บริการ และผู้ให้บริการ
- 2.4 กำหนดโครงการ/ งาน กิจกรรม การจัดการแหล่งเรียนรู้

ดังนั้น การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนจึงต้องมีการเตรียมการด้านต่าง ๆ ในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการศึกษา เช่น การกำหนดนโยบายเป้าหมาย การวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมในการจัดและ การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน จัดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีการกำกับควบคุม ติดตามการจัด และใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน มีการประเมินการจัดและ การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการปรับปรุง/พัฒนาต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 14) กล่าวว่า การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน หมายถึง การกำหนดนโยบายการพัฒนา แหล่งเรียนรู้การจัดตั้งคณะกรรมการ จัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้

1. กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนจะกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลักสูตร รวมทั้งแนวดำเนินการของโรงเรียน เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยให้คณะครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด
2. จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งอาจประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผู้เกี่ยวข้องที่โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม
3. จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ คณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นผู้สำรวจวิเคราะห์ความพร้อม รวบรวมข้อมูล แล้วจัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม
4. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน โดยโรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Plan) หมายถึง การเตรียมการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า โดยจะส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน โดยมีการวางแผนการร่วมกันเริ่มตั้งแต่กำหนดนโยบาย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ระหว่างคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน คณะครู นักเรียน และชุมชนมีจัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนและ จัดทำสารสนเทศให้กับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนแต่ละแห่ง รวมทั้งสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร ของโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้ทราบหน้าที่ของตนเองในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Do)

การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เป็นขั้นตอนในการลงมือปฏิบัติและใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ โดยมีผู้ให้ความหมายของเอาไว้ ดังนี้

ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) กล่าวว่า การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นั้นเป็น การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดประโยชน์ สูงสุดคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุด โรงเรียนควรดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ

1.1 ประชุมชี้แจงบุคลากร ทำความเข้าใจรายละเอียดของแผนงานการจัด และใช้แหล่งเรียนรู้

1.2 กำหนดรายละเอียดการดำเนินงาน

1.3 จัดหางบประมาณ

1.4 จัดเตรียมเอกสารประกอบการศึกษา (ใบงาน)

1.5 เตรียมอาหาร พาหนะ และสถานที่

2. การประสานงาน

2.1 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร หรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ก่อนไปใช้บริการ

2.2 ประสานงานติดต่อกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ (ถ้ามี)

2.3 ประสานงานกับครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สามารถนำมาบูรณาการได้

3. การปฏิบัติ

3.1 ปฐมนิเทศผู้เรียนกับวิธีการใช้ระเบียบ มารยาทและข้อปฏิบัติในการใช้แหล่ง เรียนรู้

3.2 กำหนดให้ผู้เรียนบันทึก สรุปรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้

3.3 ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

4. การประเมินผลและสรุป

4.1 ให้ผู้เรียนรายงานการใช้แหล่งการเรียนรู้

4.2 ประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้

ดังนั้น การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ต้องมีขั้นตอนการนำแผนงานโครงการการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษามาลงมือปฏิบัติ เพื่อสามารถกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและกระบวนการ กำหนดขอบเขตหรือบริเวณของการศึกษาแหล่งการเรียนรู้ ให้มีความชัดเจนเหมาะสมกับกิจกรรม เวลา และเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน โดยเริ่มจากมีการเตรียมการประสานงาน การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ และมีการสรุปผลประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 14) กล่าวว่า การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การจัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ สำรวจวิเคราะห์ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนและชุมชน การกำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย บุคลากรดังต่อไปนี้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานห้องสมุด หัวหน้าศูนย์คอมพิวเตอร์ของโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ตามความพร้อมที่ได้ดำเนินการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในโรงเรียนและชุมชน กำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

2. สำรวจวิเคราะห์ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน โดยการสำรวจสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนที่ผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ได้ในการศึกษาค้นคว้า เพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองช่วยเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ โรงเรียนออกแบบบันทึกข้อมูลแหล่งเรียนรู้ไว้ใช้สำรวจแหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียนและชุมชนแบบดังกล่าว ควรครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้

- ชื่อแหล่งเรียนรู้
- ที่ตั้ง/ ที่อยู่
- ลักษณะของแหล่งเรียนรู้
- วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้
- ความสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. กำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศ โดยการจัดทำทะเบียนให้สอดคล้องตามข้อมูลแบบสำรวจ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้โดยจัดหมวดหมู่ตามความเหมาะสม เช่น

- โรงเรียนจัดเป็นสถานที่ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ
- โรงเรียนจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน
- โรงเรียนจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน
- มีการระบุในทะเบียนว่าแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งสามารถให้นักเรียนได้เรียนรู้

เรื่องอะไรบ้าง

- มีข้อเสนอแนะในการไปใช้แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งว่าต้องมีการเตรียมการอย่างไรบ้าง
- ทำการเผยแพร่ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ให้ครูทุกคน
- มีการประชุมครูให้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของทะเบียนแหล่งเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Do) หมายถึง การเปิดโอกาสให้สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ซึ่งจะมีการดำเนินการตามแผนการที่ได้ร่วมกันกำหนดเอาไว้ โดยจะมีผู้ดูแลหรือรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้เป็นผู้ดำเนินการหลัก ซึ่งจะต้องมีการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มีความพร้อมที่จะให้บริการ มีข้อมูลสารสนเทศของแหล่งเรียนรู้ เป็นผู้แจ้งกฎระเบียบการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นผู้กำหนดให้ผู้เรียนบันทึกความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งสรุปรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้

3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Check)

การประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เป็นการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นสามารถพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้ให้ความหมายเอาไว้ ดังนี้

ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) กล่าวว่า การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนนั้นเป็นวิธีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน เพื่อทราบความสำเร็จ ของการดำเนินงานในรอบปี หรือประเมินผลเป็นระยะตลอดปีการศึกษาได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การประเมินก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้
2. การประเมินระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้
3. การประเมินหลังการใช้แหล่งเรียนรู้

ดังนั้น การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จึงต้องมีขั้นตอนการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน/ โครงการที่กำหนดไว้ควรเน้นการประเมิน ที่หลากหลาย ทั้งการประเมินก่อนหลัง และระหว่างใช้แหล่งเรียนรู้ และควรให้โอกาสผู้เรียนได้เสนอ หรือถ่ายทอดความรู้สึก เถ่าประสบการณ์ที่ได้รับความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น ด้านความรู้ ในแหล่งการเรียนรู้ ผลงานจากการเรียนรู้จากกิจกรรม ความคิดต่อยอดของผู้เรียน การมีส่วนร่วม และข้อเสนอต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 14) กล่าวว่า การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน หมายถึง การกำหนดวิธีการ เครื่องมือประเมินผล คณะกรรมการประเมินผล แล้ววิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบ ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ แก้ไข ปัญหาอุปสรรคในระหว่างการดำเนินการ มีการประเมินทบทวนปรับปรุง กระบวนการ ดำเนินการ ให้เกิดการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ตามแผนหลัก และแนวดำเนินการของโรงเรียน ในพื้นที่โรงเรียนกำหนดไว้ตามบริบทของ โรงเรียนเอง มีการกำหนดวิธีการ และเครื่องมือประเมินผล การดำเนินการ การสร้าง การพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้วิเคราะห์ผลการประเมินและสรุปผล การประเมิน ดังนี้

1. กำหนดวิธีการ เครื่องมือประเมินผล
2. ผู้เกี่ยวข้องประเมินผล การสร้าง พัฒนาแหล่งการเรียนรู้
3. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการสร้าง พัฒนา และใช้แหล่งการเรียนรู้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Check) หมายถึง วิธีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้ทราบความสำเร็จของการดำเนินงาน ซึ่งจะมีการกำหนดวิธีการและการสร้างเครื่องมือประเมินผล โดยคณะกรรมการในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการใช้แหล่งการเรียนรู้ แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการสร้างและพัฒนา แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประเมินมีทั้งการประเมิน 1 ครั้งต่อปีหรือ ประเมินผลเป็นระยะตลอดปี คือ การประเมินก่อนการใช้แหล่งการเรียนรู้ การประเมินระหว่าง การใช้แหล่งเรียนรู้ การประเมินหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Act)

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เป็นการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะอาศัยข้อบกพร่องที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา โดยมีผู้ให้ความหมายเอาไว้ ดังนี้

ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ใน การศึกษาค้นคว้าแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้

1. ตระหนักถึงความสำคัญ และความเป็นมาของแหล่งเรียนรู้และมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพ ตนเอง
2. รู้จักแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ศึกษาค้นคว้าตามความถนัด และความสนใจ
3. ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต รู้จักวิเคราะห์ ก่อความคิด กล่าวพูด

4. มีทักษะและขั้นตอนในการเรียนรู้ กระตือรือร้น รักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและรักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 5. มีโอกาสทำงานในสิ่งที่ตนสนใจ มีความถนัด เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ
 6. ปฏิบัติงานได้อย่างมีระบบ รู้จักการวางแผน วิธีการดำเนินงานตามแผน การปรับปรุงพัฒนางาน และการสรุปรายงาน
 7. สามารถทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
 8. นำความรู้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และเป็นแนวทางประกอบอาชีพในอนาคต
- กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 14) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การนำผลการประเมินแหล่งเรียนรู้ไปใช้ หมายถึง การสรุปรายงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และใช้แหล่งการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเสร็จสิ้น เป็นการดำเนินการเพื่อสรุปเป็นรายงานนำเสนอ ให้หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องทราบตลอดจนการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดการใช้แหล่งการเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาต่อ ยอดต่อไป

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Act) หมายถึง การแก้ไขจุดบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้แหล่งเรียนรู้นั้นสามารถทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด ซึ่งปัญหาหรืออุปสรรคนั้นอาจศึกษาได้จากผลการประเมินแหล่งเรียนรู้หรือรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ผู้ดูแลได้ทำการสรุปผลจากการประเมินแหล่งเรียนรู้จากผู้ใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ๆ เมื่อแหล่งเรียนรู้ได้รับการพัฒนา ก็จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเช่นกันเพราะหากผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

แหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะเป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ให้บังเกิดผล แหล่งเรียนรู้นั้นล้วนแล้วแต่เกิดจากการสนับสนุนของผู้บริหาร การดำเนินงานของครู และความร่วมมือของทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) และความสำคัญของแหล่งเรียนรู้จะอยู่ที่ความหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมที่จะไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน สภาพปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 7 พบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดยังขาดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน การจัดเตรียมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ยังไม่มีหลากหลาย และนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ แหล่งเรียนรู้ไม่มีความพร้อมในการให้บริการเนื่องจากไม่มีผู้ดูแลให้คำแนะนำในการใช้แหล่งเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาค่อนข้างน้อย ครูใช้แหล่งเรียนรู้น้อย การบริหารงานด้านการใช้แหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมจากบุคคลในชุมชนค่อนข้างน้อย ความหลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดขึ้นเฉพาะแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ ไม่ได้ครอบคลุมแหล่งเรียนรู้ด้านอื่น ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ด้านบุคคล ไม่มีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ขาดการนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการส่งเสริมด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ผู้เรียนขาดทักษะการค้นคว้าและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งโรงเรียนในสังกัดส่วนใหญ่มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้แต่ยังขาดการจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนให้เกิดประโยชน์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 7, 2558) สอดคล้องกับแนวคิดของทศนีย์ วงศ์เย็น (2547) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นงานหนึ่งของงานวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในอดีตมักจะถูกจำกัดอยู่ภายในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความคิดให้แก่ผู้เรียน ทำให้คุณภาพการศึกษาของคนไทยมีค่าเฉลี่ยต่ำลง และมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน การศึกษาขาดเอกภาพด้านนโยบาย สถานศึกษา ขาดอิสระและความคล่องตัว ในการบริหารจัดการขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ชุมชนและสถาบันทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ศิลปะไทย ที่ทรงคุณค่าถูกละเลย สถาบันศาสนา ซึ่งเคยเป็นพลังสำคัญและเป็นแหล่งเรียนรู้ได้รับการยอมรับ ในฐานะที่พึ่งทางใจน้อยลง ดังนั้น จึงเกิดการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ยึดหลักกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอมากขึ้น ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การสอบถามจากผู้รู้การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมจากการแสวงหาความรู้ ในพื้นที่จริงหรือที่เรียกว่า การศึกษาแหล่งเรียนรู้ (เกษม วัฒนชัย, 2545, หน้า 7-8)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 7 มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

เพศ

เพศเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เนื่องจากเพศคือความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง ทั้งทางกายวิภาค พฤติกรรม นิสัย อารมณ์ และการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งได้เรียนรู้ผ่านทางกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ในด้านกายวิภาคเพศชายจะมีความแข็งแรงมากกว่าเพศหญิง ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานที่ใช้แรงได้มากกว่าเพศหญิง ส่วนในด้านของพฤติกรรม นิสัย และอารมณ์ ลักษณะของเพศชายโดยส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่ตรงไปตรงมา การคิดและการปฏิบัติตรงกันแตกต่างกับเพศหญิงที่มีความคิดซับซ้อนหลากหลายแง่มุมมากกว่า แต่กลับเป็นผลดีคือเพศหญิงจะมีความรอบคอบมากกว่าเพศชาย ความแตกต่างของทั้งสองเพศ จึงส่งผลให้เพศชายและเพศหญิงมีทักษะการจัดการที่แตกต่างกันสอดคล้องกับ Claes (1999) ที่ศึกษาทักษะการจัดการของเพศหญิงและเพศชายที่มีความแตกต่างกันในด้านการสื่อสาร การเจรจา การตัดสินใจ และการควบคุม ซึ่งเพศหญิงจะเน้นการประนีประนอม หลีกเลียง ความขัดแย้ง พฤติกรรมที่ก้าวร้าวและการเผชิญหน้า นอกจากนี้ เพศหญิงส่วนมากมีความมั่นใจและความทะเยอทะยานในการทำงานไม่เท่ากับผู้ชายไม่ค่อยชอบการเสี่ยงหรือการแข่งขัน ความแตกต่างกันของเพศหญิงและชายข้างต้น จึงส่งผลให้ทัศนคติและความคิดเห็นของทั้งสองเพศต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับเบญญา กล่อมแก้ว (2555) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครระยอง ที่มีเพศต่างกัน มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า เพศเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติของการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เนื่องจากเมื่อมีเพศต่างกันจะส่งผลให้มีมุมมองต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่แตกต่างกัน เนื่องจากทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของความคิด ค่านิยม ทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมได้กำหนดบทบาทและกิจกรรมของทั้งสองเพศไว้ต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

ประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงานเป็นตัวแปรสำคัญต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพราะประสบการณ์แสดงถึงระยะเวลาการปฏิบัติงานของบุคคลที่ทำงานในสถานทีนั้น ๆ โดยนับระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่จนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ น้อยกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า กล่าวคือ หากมีระยะเวลาในการทำงานที่ย่อมมีประสบการณ์การทำงานรวมถึงความรู้ความสามารถในการคิดการตัดสินใจที่มากตามไปด้วย หากบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากย่อมที่จะสามารถจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนได้ดีกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย จึงกล่าวได้ว่าเมื่อบุคคลมีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้มีความคิดเห็นและการตัดสินใจแตกต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริพร โพธิ์ภักดี (2556) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 พบว่า ทักษะต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีทักษะต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกัน นอกจากนี้ วิทยาภรณ์ สุขสนธิ์วงศ์ (2552) ได้ทำการศึกษาการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับศิริพร กองแก้ว (2548) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดลพบุรี พบว่า ประชากรที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดเทศบาลจังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ประสบการณ์การทำงานที่มีความแตกต่างกัน จะมีผลต่อทักษะในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่แตกต่างกัน เพราะหากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากย่อมจะมีทักษะต่อองค์กรและมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร ได้มากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย แต่ในทางกลับกัน การมีประสบการณ์การทำงานมาก ก็จะส่งผลให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานที่น้อย ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

ขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เนื่องจากโรงเรียนแต่ละขนาดนั้นจะมีวัฒนธรรมในองค์กรที่แตกต่างกัน เห็นได้จากการมีจำนวนบุคลากรไม่เท่ากัน ซึ่งขนาดของโรงเรียนนั้นจะจำแนกตามจำนวนของนักเรียน แบ่งเป็น 4 ขนาด

ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ เมื่อแต่ละโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนแตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีจำนวนครูที่แตกต่างกันตามไปด้วย การมีจำนวนครูมาก ทำให้ครูมีการแข่งขันสูง และไม่มีความใกล้ชิดสนิทสนมในการทำงานมาก เท่ากับโรงเรียนที่มีครูน้อยกว่า แต่โรงเรียนที่มีครูน้อยก็จะประสบปัญหาด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ จำนวนคาบสอนและภาระงานของครูก็ส่งผลต่อทัศนคติของครู เนื่องจากการมีคาบสอนและภาระงานที่มาก จะทำให้ครูมีความเครียดและมีทัศนคติในด้านลบต่อสิ่งต่าง ๆ การปฏิบัติงานใด ๆ ก็อาจพบปัญหาตามมาเสมอ รวมทั้งลักษณะการทำงานหรือการปกครองของผู้บริการสถานศึกษา ก็ล้วนมีผลต่อทัศนคติและความคิดเห็นของครูทั้งสิ้น หรือแม้แต่ชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ก็มีผลทำให้ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนคติหรือความคิดเห็นแตกต่างกันด้วย สอดคล้องกับนฤมล ราชบุรี (2554) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เอกชนนอกระบบในกรุงเทพมหานคร พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จำแนกตามประเภทโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน/ การเรียนรู้ ด้านการสนับสนุน/ ความร่วมมือจากภายนอก และด้านภาพรวม นอกจากนี้ จีระพล พู่กัน (2559) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จำแนกตามโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ โรงเรียนวัดปลูกศรัทธา โรงเรียนวัดพลมานีย์ โรงเรียนวัดสุทธาโกชน์ โรงเรียนลาพอง (ราษฎร์จำเริญบารุง) โรงเรียนวัดทิพพาวาส และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของศิริวรรณ ประมัย (2558) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาบุนนทริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปรับปรุงพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุปได้ว่า ขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพราะปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียนมีลักษณะที่ต่างกัน ขนาดพื้นที่ภายในโรงเรียนแตกต่างกัน หากมีความคับแคบก็ยากที่จะจัดแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลายเท่ากับโรงเรียนที่มี

พื้นที่ขนาดใหญ่ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้แตกต่างกัน วัฒนธรรมองค์กรต่าง ๆ ก็ล้วนส่งผลทำให้การจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ปริญญญา ไตรพรหม (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) การวางแผนแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สำรวจสภาพความพร้อมด้านศักยภาพของโรงเรียนออกแบบการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนและประชาชนทราบ 2) การดำเนินงานการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ นำแผนงาน โครงการกิจกรรม ไปสู่การปฏิบัติงาน พัฒนานุเคราะห์โดยการจัดประชุม การเข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน ค้นคว้า และจัดการทรัพยากร กำหนดบทบาทหน้าที่ งบประมาณ อาคารสถานที่ และ 3) การติดตามประเมินผล และรายงาน ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ เครื่องมือ และระยะเวลาในการติดตาม ประเมินผลตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ประเมินผลร่วมกันระหว่างคณะทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และรายงานผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความพึงพอใจต่อแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นแนวทางการส่งเสริม การใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก

บุษบา ช่วยแสง (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านหนองอ้อยน้อย อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการและระยะพัฒนา ในระยะเตรียมการ พบว่า ในสภาพปัจจุบันผู้ร่วมวิจัยไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ครูยังมุ่งสอนเฉพาะในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การดำเนินการรักษาและซ่อมแซมอาคารเรียนน้อย ห้องสมุดของโรงเรียนไม่เป็นเอกเทศ ชั้นวางหนังสือไม่เพียงพอ ไม่มีคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอต่อการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต สภาพแวดล้อม สวนสมุนไพร สวนหย่อม เรือนเพาะชำ สวนเกษตรและแปลงปลูกผักที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุมาจากการมีงบประมาณที่จำกัด และในระยะพัฒนา พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีความพึงพอใจ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

รวีพร มุณีวรรณ (2554) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่าการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ด้านการสอนที่ต่างกัน มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูที่ปฏิบัติงานสอน ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ยุทธศาสตร์ พิทักษ์กุล (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านดงบัง อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ภายในอาคารเรียนและแหล่งเรียนรู้ภายนอกอาคารเรียน ดำเนินการโดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ดำเนินการเป็น 2 วนรอบ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านดงบัง โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน การระดมความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอน สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูและนักเรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า และเป็นการเพิ่มศักยภาพตนเอง ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และด้านสังคม จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้นักกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง (2556) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 พบว่า สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา มีการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องมีการนำแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินผล มีการปรับปรุงและการพัฒนา มีการติดตามแก้ไขการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน ส่วนปัญหา ได้แก่ ครูผู้สอนให้ความสำคัญในการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างน้อย การดำเนินงานโครงสร้างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน การติดตามและประเมินผลมีการจัดระบบการเก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบผลการประเมินไม่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงและการพัฒนาไม่ได้นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา

คาริน จำปาคำ (2557) ได้ศึกษาการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า มีการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้และการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับมาก ส่วนการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ และการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ นั้น อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์สอน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อจำแนกตามกลุ่มวิชาที่สังกัด พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Schnoebelen (1990, p. 18) ได้ศึกษาวิจัยถึงปัญหาการนำนักเรียนไปยังแหล่งการเรียนรู้ ด้วยแบบสอบถามครูในรัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ที่สอนโดยการนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ยังมีการสอนแบบนี้อยู่น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ครูมีความเห็นว่าการสอนแบบนี้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ในด้านปัญหา และอุปสรรคในการนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ นั้น พบว่า 1) ครูไม่มีเวลาในการวางแผน 2) ขาดคนที่จะช่วยในการจัดการดำเนินกิจกรรม 3) โรงเรียนคิดว่าเป็นการเสี่ยงต่ออันตรายในการจัดกิจกรรมนี้ 4) ขาดวิธีการที่ดีและเหมาะสม ในการคุมชั้นเรียนนอกสถานที่ 5) มีข้อจำกัดในการออกนอกสถานที่โดยข้อกำหนดของโรงเรียน 6) ขาดผู้นำที่สนับสนุนการส่งเสริมการจัด และ 7) ขนาดของชั้นเรียนใหญ่เกินไปในการศึกษา นอกสถานที่

Lee (1997, p. 32) ได้ศึกษาการประเมินผลการศึกษาวิชาชีววิทยาโดยการไปศึกษา นอกสถานที่ มีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหรือกลุ่มที่ไปศึกษานอกสถานที่นั้นดีขึ้น เนื่องจากกลุ่มที่ไปศึกษา นอกสถานที่ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวางเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

Eagle (1997) ได้ศึกษาผลการสำรวจเด็กนักเรียนเกรด 8 ถึงเกรด 12 จำนวน 517 คน เกี่ยวกับการจัด โปรแกรมการศึกษาสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน ผลปรากฏว่า เด็กส่วนมากมีความรู้สึก ทางด้านบวกต่อการจัดกิจกรรมการศึกษาสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน

Lopez and Lrma (1998) ได้ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี พบว่า ชุมชนได้ให้บุตรหลานได้เรียนหลากหลายวัฒนธรรมทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน โดยทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมให้การเรียนรู้แก่บุตรหลานของตน เพื่อเป็นการสืบทอด ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งมีความต้องการให้บุตรหลานที่จบการศึกษาแล้ว สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

Gilbert (2002) ได้ศึกษาผลของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตตอนใต้ของอเมริกา พบว่า นักเรียนมีความสนใจ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ และนอกจากนั้นนักเรียนยังสามารถเข้าใจ และเห็นความสำคัญของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

Brayboy-Locklear (2003) ได้ศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ที่มีผลต่อการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนเชื้อสายอเมริกันดั้งเดิม จากโรงเรียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยยึดกรอบความคิดจาก Resiliency theory ของ Henderson และ Milstien เนื่องจากนักเรียน กลุ่มดังกล่าวมีผลการเรียนต่ำกว่านักเรียนกลุ่มอื่น โดยศึกษานักเรียนจำนวน 50 คน จาก 3 โรงเรียน การเก็บข้อมูลใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ แบบวัดแรงจูงใจ ในการเรียนให้ดีที่สุด และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์มีคะแนน แรงจูงใจในการเรียนให้ดีที่สุดแตกต่างกัน และจากการสัมภาษณ์ก็ได้ผลอย่างเดียวกัน ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียน มีการสื่อสารและความคาดหวังที่ดีต่อนักเรียน เชื้อสายอเมริกันดั้งเดิม จะทำให้นักเรียนมีโอกาสกลับตัวเรียนให้ดีขึ้น

O'Keefe (2003) ได้ศึกษาการเรียนรู้วิถีทัศน์ที่สามารถบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อพัฒนากรณีศึกษาการบูรณาการของการใช้ศูนย์การเรียนรู้วิถีทัศน์ ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้เน้นการใช้เทคโนโลยีการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งใช้เวลาสังเกตนานกว่า 2 ปี หลังจากที่ได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนผ่านทางวิถีทัศน์ และความสัมพันธ์ทางการเรียนกับวิถีทัศน์ เทียบกับการเรียนด้วยเทคโนโลยีรูปแบบอื่น ๆ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ครูปรับตัวและปรับหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น ครูมีโอกาสพัฒนาขึ้น ภายในโรงเรียนมีการแนะนำแหล่งเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมถึงความสามารถของครูที่จะบรรลุ การสอนตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ และมีแรงกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ วิถีทัศน์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่หลากหลาย โดยที่ผู้เรียนสามารถ เลือกที่จะศึกษาความรู้ที่ตนเองสนใจและเหมาะสมกับศักยภาพของตนได้ตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้คิดเองและลงมือปฏิบัติเองถือเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรง เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนและครู นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ ยังช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข คือ โรงเรียนส่วนใหญ่จะให้การสอนแบบนี้อยู่ น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ครูมีความเห็นว่าการสอนแบบนี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจาก

ครูไม่มีเวลาในการวางแผนและจัดกิจกรรม ขาดผู้นำที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนที่ใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และอีกปัญหาคือ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ไม่พอเพียงกับความต้องการของนักเรียน อีกทั้งเวลาปิด-เปิดบริการยังไม่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเพื่อให้ใช้แหล่งเรียนรู้ได้มากขึ้น และด้านกระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน คือ ควรมีการปรับเปลี่ยนสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยมีรายละเอียดการดำเนินการศึกษา และขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 411 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 คำนวณโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 201 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) กำหนดขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการสุ่ม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดเล็ก	42	20
ขนาดกลาง	155	76
ขนาดใหญ่	108	53
ขนาดใหญ่พิเศษ	106	52
รวม	411	201

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklists) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ตามแนวคิดของ Deming (2004, p. 56) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน แบบสอบถามตอนนี้มีทั้งหมด 40 ข้อ คือ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน จำนวน 10 ข้อ ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน จำนวน 12 ข้อ ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน จำนวน 10 ข้อ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน จำนวน 8 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามทั้งหมดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามในการศึกษาหาแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ด้าน ด้านละ 3 ข้อ คือ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องใส่หมายเลข 1-3 เพื่อจัดอันดับแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาแบบสอบถาม แบบประเมิน เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกัน เพื่อนำมาพิจารณาปรับเปลี่ยนเป็นประเด็นคำถามเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามการศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ประธานกรรมการผู้ควบคุมการทำงานนิพนธ์ตรวจสอบสำนวนภาษาและความสมบูรณ์ของเนื้อหา

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วเสนอให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

5.1 ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

5.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ชร สุนทรายุทธ อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

5.3 นางจุฑามาส เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้อำนวยการ โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม

นำแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ถูกต้องและเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามไปพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) นำข้อคำถามแต่ละข้อไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยกำหนดคะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้สอดคล้องตามเนื้อหา

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้สอดคล้องตามเนื้อหา

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ได้สอดคล้องตามเนื้อหา

2) นำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of item objective congruence: IOC) (วาโร เฟิงส์วัตส์, 2551, หน้า 245) เพื่อวัดความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity)

3) นำค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ได้แต่ละข้อไปวัดกับเกณฑ์ที่พิจารณา ดังนี้ ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ .50 แสดงว่า วัดได้ตรงตามเนื้อหา ถ้าค่า IOC น้อยกว่า .50 แสดงว่า วัดไม่ได้ตรงตามเนื้อหา ต้องตัดข้อคำถามนี้ทิ้งหรือปรับปรุงข้อนี้ใหม่

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearsons product moment correlation coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ได้ค่าสหสัมพันธ์ (r) รายข้อของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .23-.78 นำแบบสอบถามที่มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 เป็นต้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach

(1990, pp. 202-204) พบว่า มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนา การจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เท่ากับ .95

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) และมีความสมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

2. นำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเองให้ครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559

3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองได้รับแบบสอบถาม จำนวน 201 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100 นำไปตรวจสอบเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมด

4. บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป นำผลการคำนวณ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับหลังจาก ได้รับแบบสอบถามกับตัว แล้วใช้แบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณตาราง โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบ ความเรียงท้ายตาราง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนและ เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 จำแนกตามเพศ ประสิทธิภาพ การทำงานและขนาดของโรงเรียน ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของ Likert (1961, p. 189) โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและ น้อยที่สุด โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Stand deviation) และมีการแปล

ความหมายของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2543, หน้า 99) มีดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดอันดับแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องจัดอันดับแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใส่หมายเลข 1-3 เพื่อจัดอันดับแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งจะใส่หมายเลข 1 หน้าแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ที่มีระดับปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด ดังนี้

อันดับที่ 1 มีค่าน้ำหนัก 3 หมายถึง โรงเรียนมีระดับปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

อันดับที่ 2 มีค่าน้ำหนัก 2 หมายถึง โรงเรียนมีระดับปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง

อันดับที่ 3 มีค่าน้ำหนัก 1 หมายถึง โรงเรียนมีระดับปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาหาจำนวนแล้วคูณด้วยค่าน้ำหนักดังกล่าว จากนั้นรวมผลคูณทั้ง 3 อันดับในแต่ละข้อ แล้วนำมาจัดลำดับและนำเสนอเป็นตาราง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยเลือกวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้

1. วิเคราะห์ระดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่ม เครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ โดยสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t -test)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยสถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheff 's method)

4. การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยกำหนดค่าน้ำหนักแล้วหาจำนวนและคูณด้วยค่าน้ำหนัก จากนั้นรวมผลคูณทั้ง 3 อันดับในแต่ละข้อ แล้วนำมาจัดลำดับและนำเสนอเป็นตาราง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากการกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าที่ใช้ในการทดสอบที (t -Distribution)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability)
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ค่าผลบวกกำลังสอง (Sum of squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง (Mean squares)
F	แทน	ค่าที่ใช้ในการทดสอบเอฟ (F -Distribution)
*	แทน	ค่าความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นลำดับขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตอนปรากฏผลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ข้อมูลพื้นฐาน	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	59	29.35
2. หญิง	142	70.65
รวม	201	100.00
ประสบการณ์การทำงาน		
1. น้อยกว่า 5 ปี	63	31.34
2. 5-10 ปี	82	40.80
3. มากกว่า 10 ปี	56	27.86
รวม	201	100.00
ขนาดของโรงเรียน		
1. ขนาดเล็ก	20	9.95
2. ขนาดกลาง	76	37.81
3. ขนาดใหญ่	53	26.37
4. ขนาดใหญ่พิเศษ	52	25.87
รวม	201	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 70.65 สำหรับเพศชาย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 29.35 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 31.34 และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 27.86 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครูโรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน) จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 37.81 ครูโรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 1,500-2,499 คน) จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.37 ครูโรงเรียนครูโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป) จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 25.87 และขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 9.95

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวม

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	<i>n</i> = 201		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	<i>SD</i>		
1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.55	0.49	มาก	2
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.49	0.53	ปานกลาง	4
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.53	0.58	มาก	3
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.61	0.52	มาก	1
รวม	3.55	0.41	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ในด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน	<i>n</i> = 201		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	<i>SD</i>		
1. มีการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.76	0.85	มาก	1
2. นโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	3.70	0.85	มาก	2
3. ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.63	0.88	มาก	3
4. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.50	0.93	มาก	7
5. จัดทำแผนงานการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.54	0.91	มาก	6
6. กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.56	0.90	มาก	5
7. กำหนดระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.47	0.88	ปานกลาง	8
8. จัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน อย่างชัดเจน	3.39	0.85	ปานกลาง	10
9. กำหนดมาตรฐานการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ	3.45	0.90	ปานกลาง	9
10. จัดทำข้อมูลสารสนเทศช่วยในการวางแผนการใช้แหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน	3.56	0.87	มาก	4
รวม	3.55	0.49	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผน
การใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับ
ปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การกำหนดนโยบาย

การจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน นโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ จัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนอย่างชัดเจน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	n = 201		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	SD		
1. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.51	0.89	มาก	7
2. การทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.42	0.92	ปานกลาง	10
3. จัดเครื่องมือเก็บสถิติการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.54	0.95	มาก	5
4. เอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.33	0.97	ปานกลาง	12
5. เผยแพร่ข้อมูลและวัตถุประสงค์ของแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ให้ครูและนักเรียนทราบอย่างทั่วถึง	3.40	0.94	ปานกลาง	11
6. ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้ชุมชนทราบ	3.53	0.91	มาก	6
7. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.55	0.91	มาก	4
8. ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน	3.57	0.94	มาก	2
9. มีการบริการให้คำแนะนำในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.56	0.89	มาก	3
10. การดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้พร้อมใช้งาน อยู่เสมอ	3.49	0.91	ปานกลาง	8
11. เปิดโอกาสให้บุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ สามารถเข้ามาใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนได้	3.43	0.98	ปานกลาง	9
12. ผู้รับผิดชอบหรือดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ	3.57	0.93	มาก	1
รวม	3.49	0.53	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้รับผิดชอบหรือดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการบริการให้คำแนะนำในแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ เอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	<i>n</i> = 201		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	<i>SD</i>		
1. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.49	0.90	ปานกลาง	9
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.56	0.98	มาก	3
3. กำหนดเกณฑ์การประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.52	0.94	มาก	5
4. จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.50	0.93	ปานกลาง	7
5. ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนทุกขั้นตอน	3.42	0.92	ปานกลาง	10
6. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล	3.57	0.90	มาก	2
7. จัดทำรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน อย่างเป็นระบบ	3.53	0.91	มาก	6
8. การประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีความต่อเนื่อง	3.55	0.96	มาก	4
9. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.68	1.00	มาก	1
10. มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ	3.50	0.97	มาก	8
รวม	3.53	0.58	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนทุกขั้นตอน

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของ โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	n = 201		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	SD		
1. จัดตั้งผู้รับผิดชอบการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.69	0.93	มาก	2
2. ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.67	0.97	มาก	3
3. นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้ มาวิเคราะห์	3.73	0.94	มาก	1
4. หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.60	0.92	มาก	4
5. ทุกคนที่ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.53	1.16	มาก	8
6. ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.57	0.89	มาก	6
7. จัดทำรายงานการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.53	0.84	มาก	7
8. ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกมาใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.58	0.91	มาก	5
รวม	3.61	0.52	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ จัดตั้ง ผู้รับผิดชอบการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา และการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ทุกคนที่ส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	เพศชาย		ระดับ		อันดับ		เพศหญิง		ระดับ		อันดับ	
	<i>(n = 59)</i>						<i>(n = 142)</i>					
	\bar{X}	<i>SD</i>					\bar{X}	<i>SD</i>				
1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.52	0.47	มาก	3	3.57	0.50	มาก	2				
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.50	0.53	มาก	4	3.49	0.53	ปานกลาง	4				
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.54	0.56	มาก	2	3.53	0.60	มาก	3				
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.63	0.50	มาก	1	3.61	0.53	มาก	1				
รวม	3.55	0.40	มาก		3.55	0.41	มาก					

จากตารางที่ 8 พบว่า ปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ปรากฏผล ดังนี้

เพศชาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน และด้านการดำเนินการใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

เพศหญิง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบระดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้	เพศชาย (n = 47)		เพศหญิง (n = 108)		t	p
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
	1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.52	0.47	3.57		
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.50	0.53	3.49	0.53	0.07	.93
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.54	0.56	3.53	0.60	0.19	.84
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.63	0.50	3.61	0.53	0.20	.83
รวม	3.55	0.40	3.55	0.41	-0.05	.95

จากตารางที่ 9 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	น้อยกว่า		5-10 ปี				มากกว่า		10 ปี			
	5 ปี		ระดับ	อันดับ	(n = 82)		ระดับ	อันดับ	(n = 56)		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	<i>SD</i>			\bar{X}	<i>SD</i>			\bar{X}	<i>SD</i>		
1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.56	0.51	มาก	2	3.49	0.49	ปานกลาง	3	3.65	0.47	มาก	1
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.45	0.58	ปานกลาง	3	3.48	0.44	ปานกลาง	4	3.56	0.58	มาก	3
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.44	0.57	ปานกลาง	4	3.59	0.52	มาก	2	3.55	0.67	มาก	4
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.60	0.61	มาก	1	3.61	0.44	มาก	1	3.63	0.54	มาก	2
รวม	3.51	0.47	มาก		3.54	0.33	มาก		3.60	0.44	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ปรากฏผล ดังนี้

ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นว่าปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี มีความคิดเห็นว่าปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นว่าปัญหา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่ง การเรียนรู้นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.840	0.420	1.747	.17
	ภายในกลุ่ม	198	47.59	0.240		
	รวม	200	48.438			
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.343	0.171	0.616	.54
	ภายในกลุ่ม	198	55.093	0.278		
	รวม	200	55.436			

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.848	0.424	1.243	.29
	ภายในกลุ่ม	198	67.568	0.341		
	รวม	200	68.416			
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.020	0.010	0.036	.96
	ภายในกลุ่ม	198	55.030	0.278		
	รวม	200	55.050			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.208	0.104	0.616	.54
	ภายในกลุ่ม	198	33.465	0.169		
	รวม	200	33.674			

จากตารางที่ 11 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ปัญหาการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	โรงเรียน ขนาดเล็ก (n = 53)				โรงเรียน ขนาดกลาง (n = 53)				โรงเรียน ขนาดใหญ่ (n = 53)				โรงเรียน ขนาดใหญ่พิเศษ (n = 52)			
	\bar{X}		ระดับ	อันดับ	\bar{X}		ระดับ	อันดับ	\bar{X}		ระดับ	อันดับ	\bar{X}		ระดับ	อันดับ
	SD			SD		SD			SD		SD		SD			
1. ด้านการวางแผนการใช้ แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน	3.65	0.49	มาก	3	3.65	0.41	มาก	1	3.57	0.52	มาก	2	3.35	0.52	ปานกลาง	3
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน	3.64	0.37	มาก	4	3.61	0.52	มาก	2	3.43	0.55	ปานกลาง	4	3.32	0.52	ปานกลาง	4
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน	3.76	0.48	มาก	2	3.56	0.61	มาก	4	3.47	0.59	ปานกลาง	3	3.46	0.57	ปานกลาง	2
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	3.94	0.42	มาก	1	3.60	0.53	มาก	3	3.59	0.46	มาก	1	3.53	0.58	มาก	1
รวม	3.74	0.26	มาก		3.61	0.43	มาก		3.51	0.39	มาก		3.42	0.40	ปานกลาง	

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ปรากฏผล ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าปัญหา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

โรงเรียนขนาดกลาง พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าปัญหา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

โรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	แหล่งความ แปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่ง การเรียนรู้นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	3.168	1.056	4.596*	.00
	ภายในกลุ่ม	197	45.270	0.230		
	รวม	200	48.438			
2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	3.259	1.086	4.102*	.01
	ภายในกลุ่ม	197	52.177	0.265		
	รวม	200	55.436			
3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.658	0.553	1.631	.18
	ภายในกลุ่ม	197	66.758	0.339		
	รวม	200	68.416			
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	2.476	0.825	3.093*	.03
	ภายในกลุ่ม	197	52.574	0.267		
	รวม	200	55.050			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.038	0.679	4.231*	.01
	ภายในกลุ่ม	197	31.635	0.161		
	รวม	200	33.674			

* $p < .05$

จากตารางที่ 13 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน
โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ยกเว้น ด้านการประเมินการใช้
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพบว่า ปัญหาในการจัดการ
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
จึงเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของ Scheffe's method ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน โดยรวม

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	โรงเรียน	โรงเรียน	โรงเรียน	โรงเรียน
		ขนาดใหญ่พิเศษ	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก
		3.42	3.51	3.61	3.75
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	3.42	-	0.09	0.19	0.33*
โรงเรียนขนาดใหญ่	3.51		-	0.10	0.24
โรงเรียนขนาดกลาง	3.61			-	0.14
โรงเรียนขนาดเล็ก	3.75				-

* $p < .05$

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของ
โรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ โรงเรียน
ขนาดใหญ่พิเศษกับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	โรงเรียน	โรงเรียน	โรงเรียน	โรงเรียน
		ขนาดใหญ่พิเศษ	ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง
		3.35	3.57	3.65	3.66
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	3.35	-	0.22	0.30	0.31*
โรงเรียนขนาดใหญ่	3.57		-	0.08	0.09
โรงเรียนขนาดเล็ก	3.65			-	0.01
โรงเรียนขนาดกลาง	3.66				-

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามโรงเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษกับโรงเรียนขนาดกลาง โดยโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	โรงเรียน ขนาดใหญ่พิเศษ	โรงเรียน ขนาดใหญ่	โรงเรียน ขนาดกลาง	โรงเรียน ขนาดเล็ก
		3.32	3.42	3.61	3.64
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	3.32	-	0.10	0.29*	0.32
โรงเรียนขนาดใหญ่	3.42		-	0.19	0.22
โรงเรียนขนาดกลาง	3.61			-	0.03
โรงเรียนขนาดเล็ก	3.64				-

* $p < .05$

จากตารางที่ 16 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามโรงเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษกับโรงเรียนขนาดกลาง โดยโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	โรงเรียน	โรงเรียน	โรงเรียน	โรงเรียน
		ขนาดใหญ่พิเศษ	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก
		3.53	3.59	3.60	3.94
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	3.53	-	0.06	0.07	0.41*
โรงเรียนขนาดใหญ่	3.59		-	0.01	0.35
โรงเรียนขนาดกลาง	3.60			-	0.34
โรงเรียนขนาดเล็ก	3.94				-

* $p < .05$

จากตารางที่ 17 พบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามโรงเรียน
ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน
1 คู่ ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษกับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา
ในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากกว่าโรงเรียน
ขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

ตารางที่ 18 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผน
การใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

ข้อ ที่	ด้านการวางแผนการใช้แหล่ง การเรียนรู้นอกห้องเรียน	การจัดอันดับ						ค่า น้ำหนัก	ลำดับ ในการ จัดการ
		อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.	การกำหนดนโยบายการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	50	24.9	86	42.8	65	32.3	387	2
2.	การตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน	65	32.3	46	22.9	90	44.8	377	3
3.	การจัดงบประมาณในการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	86	42.8	69	34.3	46	22.9	442	1

จากตารางที่ 18 พบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผน
การใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่าข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด
โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
การกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 19 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ข้อ ที่	ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	การจัดอันดับ						ค่า น้ำหนัก	ลำดับ ในการ จัดการ
		อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.	จัดทำเอกสารคู่มือการใช้แหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน	12	6.0	61	30.3	128	63.7	286	3
2.	ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	116	57.7	33	16.4	52	25.9	466	1
3.	การดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ให้พร้อมใช้งาน อยู่เสมอ	70	34.8	110	54.7	21	10.4	451	2

จากตารางที่ 19 พบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการ
ใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด โดยเรียงจาก
มากไปน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การดูแลรักษา
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ จัดทำเอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 20 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ข้อ ที่	ด้านการประเมินการใช้แหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน	การจัดอันดับ						ค่า น้ำหนัก	ลำดับ ในการ จัดการ
		อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.	จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	23	11.4	120	59.7	58	28.9	367	3
2.	ครูและนักเรียนมีส่วนร่วม ในการประเมินแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	112	55.7	32	15.9	57	28.4	457	1
3.	มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนอยู่เสมอ	67	33.3	48	23.9	86	42.8	383	2

จากตารางที่ 20 พบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมิน
การใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด
โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียน มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 21 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ข้อ ที่	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	การจัดอันดับ						ค่า น้ำหนัก	ลำดับ ในการ จัดการ
		อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.	นำข้อมูลจากรายงานการประเมิน แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มาวิเคราะห์	42	20.9	75	37.3	84	41.8	360	3
2.	หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน	74	36.8	44	21.9	83	41.3	393	2
3.	ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	85	42.3	82	40.8	34	16.9	453	1

จากตารางที่ 21 พบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด โดยเรียงจาก
มากไปน้อย ได้แก่ ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หาแนวทาง
ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน นำข้อมูลจากรายงานการประเมิน
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ใน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ด้านการดำเนินการใช้ แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน และด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่าย วังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .23-.78 มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .95 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัด สระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 201 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t -test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของเซฟเฟ้ (Scheff 's method)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ในด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย ได้แก่ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน การประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน นโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ จัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างชัดเจน

1.2 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้รับผิดชอบหรือดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการบริการให้คำแนะนำในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ เอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

1.3 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนทุกชั้นตอน

1.4 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ จัดตั้งผู้รับผิดชอบการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ทุกคนที่ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

3.1 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

3.2 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ จัดทำเอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามลำดับ

3.3 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย

ได้แก่ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนตามลำดับ

3.4 แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน พบว่า ข้อที่ควรได้รับการจัดการและการพัฒนามากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ ตามลำดับ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ในด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านที่เป็นปัญหา มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนนั้น สถานศึกษาไม่ได้มีการจัดตั้งผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน และไม่ได้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หรืออาจไม่ทราบหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้น ๆ ซึ่งการหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทุก ๆ ฝ่ายสามารถที่จะมีส่วนร่วมพัฒนาได้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ พิทักษ์กุล (2555) ได้ศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้บ้านดงบัง อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาคุณ การระดมความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่มีสภาพแวดล้อมและ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนสามารถพัฒนา การจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำประเด็นปัญหาแต่ละด้านมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า มีปัญหาโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจาก

มากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน นโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาในด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน โดยส่วนใหญ่มีปัญหาในส่วนของนโยบาย คือ ผู้บริหารไม่มีการวางแผนนโยบายในการจัดการแหล่งเรียนรู้ จึงทำให้บางโรงเรียนไม่มีแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร หรือมีแหล่งเรียนรู้แต่ไม่ได้ถูกพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังที่ ชนิดา วิษะมิตนันทน์ (2541, หน้า 44) กล่าวว่า การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จะต้องมีการเตรียมการด้านต่าง ๆ ในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อการจัดการศึกษา เช่น การกำหนดนโยบายเป้าหมาย การวิเคราะห์หลักสูตรจัดทำแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมในการจัด และใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน จัดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีการกำกับควบคุม ติดตามการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน มีการประเมินการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสายสุนีย์ แสงเขื่อนแก้ว (2547) ได้ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้เชิงระบบ หรือมีการปฏิบัติไม่ครบวงจร ไม่มีการลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ขาดข้อมูลสารสนเทศสำหรับใช้ในการวางแผนบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอขาดการนิเทศ กำกับ ตรวจสอบติดตาม และการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน

1.2 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้รับผิดชอบหรือดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการบริการให้คำแนะนำในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศและความรู้ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ จึงทำให้ครูไม่ใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ขาดการพัฒนา และเมื่อไปใช้แหล่งเรียนรู้ก็ไม่มีผู้แนะนำการใช้งานแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ ดังนั้น หากมีการแก้ไขปัญหาโดยให้มีบุคลากรพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พร้อมทั้งมีการบริการให้คำแนะนำ ก็จะส่งผลให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับเบญจนา กล่อมแก้ว (2555, หน้า 61) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุม

พล สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครระยอง พบว่า ด้านวิธีการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและรายการกิจกรรมทุกกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในแต่ละครั้งนั้นครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้ ระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้และหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ หากไม่มีการวางแผนและการกำกับดูแลผู้เรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้น อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่และมีความสนใจใช้แหล่งเรียนรู้นั้นน้อยลง สอดคล้องกับสกุล จันดี (2551) ได้ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 7 ขาดการมีส่วนร่วมจากครูและนักเรียนในการประเมิน และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จึงทำให้ไม่มีการสะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ไม่มีการนำผลการประเมินต่าง ๆ มาวิเคราะห์และสรุปผล และสิ่งที่สำคัญ ก่อนการประเมิน คือ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อจะได้สามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับวนิดา เลหาวัฒน (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์จากแหล่งวิชาการชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาเอกชนและสังกัดเทศบาล มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งวิชาการชุมชนมากกว่าครูสังกัดคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ คือ ผู้บริหารไม่สนับสนุนนักเรียนไม่สนใจไปศึกษานอกสถานที่ครู ไม่มีการวางแผนข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวิชาการชุมชนนั้น ๆ อย่างเพียงพอ และไม่มีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับปฏิญา ไตรพรหม (2552, หน้า 50) ได้สรุปแนวทางการติดตามประเมินผล และรายงานการส่งเสริมกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การประเมินแหล่งเรียนรู้นั้นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เครื่องมือและระยะเวลาในการติดตามประเมินผลตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ประเมินร่วมกันระหว่างคณะทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นำผลที่ได้รับจากการประเมินมาวิเคราะห์

และสรุปจัดทำรายงานการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนางาน การสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ในครั้งต่อไป และสอดคล้องกับวารสารณั พงษ์ปลัด (2550, หน้า 49) ได้สรุปแนวคิดการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบและประเมินผลไว้ว่า การตรวจสอบประเมินผล ได้แก่ มีคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ มีเครื่องมือประเมินการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ มีสถิติ มีข้อมูล มีการสรุปและจัดทำรายงานการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ จิตติวัจน์ พัฒน์เจริญ (2551, หน้า 127) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหาร แหล่งเรียนรู้ในศูนย์ศึกษา สังกัดหน่วยงานราชการทหารบก จังหวัดลพบุรี พบว่า ด้านการตรวจสอบภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มีปัญหาโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ จัดตั้งผู้รับผิดชอบการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ไม่มีการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ขาดข้อมูลจากการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ครูก็ขาดความรู้ในการจัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ประกอบกับครูไม่เห็นความสำคัญในการการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้การปรับปรุงพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หรือไม่ได้ทำอย่างจริงจัง จึงส่งผลให้มีการปรับปรุงพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนน้อย และด้วยภาระงานครูที่มีเพิ่มมากขึ้น ไม่มีเวลาในการดำเนินการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเท่าที่ควร แต่ผลเสียที่ตามมา คือ การลดลงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้น เราจึงควรเร่งแก้ไขให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้ความรู้ในการจัดการแหล่งเรียนรู้แก่ครู โดยเร็ว สอดคล้องกับชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) กล่าวไว้ว่า การปรับปรุงพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นการนำผลการประเมินมาพิจารณาวิเคราะห์ เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ เพื่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า

2.1 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับเบญจนา กล่อมแก้ว (2555, หน้า 60) ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครระยอง จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกัน

2.2 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารไม่มีการแบ่งงานหรือไม่มีการแต่งตั้งครูที่จะต้องจัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ชัดเจน อีกทั้งการสั่งงานก็ไม่มีการนิเทศ ติดตามผล ทำให้ครูละเลยการปฏิบัติหน้าที่และไม่ได้ดูแลให้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะมีการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับการบริหารจัดการในด้านสถานที่ไม่มีเพียงพอต่อการจัดแหล่งเรียนรู้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ภาระงานของครูมีมากจนทำให้ไม่สามารถมีเวลาไปจัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ จึงทำให้ผลการศึกษาพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากหรือน้อย ต่างก็มีความเห็นว่ามีปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้มากไม่ต่างกัน สอดคล้องกับจิระพล พุกกัน (2559, หน้า 77) ศึกษาปัญหาบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับละมัย รอนยุทธ (2547, หน้า 69) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการวางแผนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ นั้น สถานศึกษาควรมีการดำเนินการนิเทศ กำกับติดตามนิเทศ กำกับติดตามประเมินและปรับเปลี่ยนให้น้อยกว่าการเตรียมวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การจัดทำรายละเอียดของแผนการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการกำหนดแผน หรือการจัดทำแผน ตามลำดับ

2.3 ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ จำนวนครู และระบบการจัดการ แต่โดยรวมแล้วโรงเรียนดังกล่าวก็มีข้อจำกัดทำให้เกิดปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนขึ้น เพียงแต่มีระดับปัญหาที่แตกต่างกันเท่านั้น สอดคล้องกับสิริยุพา ศกุลตะเสถียร

(2545) ได้ศึกษาการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหาร การใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร โรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการบริหาร การใช้แหล่งเรียนรู้ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานแหล่ง เรียนรู้มากกว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางมีการดำเนินงานมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานแตกต่าง จากโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

3. แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย วังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 แต่ละด้าน มีดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน แนวทางการพัฒนา

มีข้อเสนอแนะว่า การจัดสรรงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนควรได้รับการพัฒนามากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเพื่อให้สามารถวางแผนการดำเนินงานได้ว่าจะสามารถดำเนินการ สร้างแหล่งเรียนรู้ได้กี่แหล่ง แหล่งเรียนรู้ใดที่จะต้องได้รับการพัฒนาก่อน รองลงมา ก็คือ กำหนด นโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งครู นักเรียน และผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และสุดท้าย คือ การจัดตั้ง คณะกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผนงาน วัตถุประสงค์ และระยะเวลาในการใช้งานแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พร้อมทั้งจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการใช้ แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ ระตา (2551) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ ในการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ ในการเรียนการสอนบุคลากร สถานที่ และกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนทุกคนได้ดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้โดยร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนการใช้แหล่ง

เรียนรู้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์การใช้แหล่งเรียนรู้รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการเรียนการสอน และสอดคล้องกับรัชดาวรรณ ทองดา (2559, หน้า 56) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านพันเสด็จนอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 กล่าวถึงการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ว่ากระบวนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ในนโยบายนั้น และควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนกำหนดนโยบาย พัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และควรมีนโยบายกำหนดให้ใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

3.2 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แนวทางการพัฒนามีข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากที่สุด รองลงมา คือ การดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และสุดท้าย คือ จัดทำเอกสาร คู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นคือ ครูที่มีหน้าที่สอนในห้องเรียน อาจจะยังไม่มีทักษะและความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เท่าที่ควร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการจัดการดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ครูนั้นสามารถ ให้คำแนะนำในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) ที่กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนั้น ต้องมีขั้นตอนการนำแผนงาน การใช้แหล่งเรียนเพื่อการจัดการศึกษารูมาลงมือปฏิบัติ เพื่อสามารถกำหนดขอบเขตของเนื้อหา และกระบวนการ กำหนดขอบเขตหรือบริเวณของการศึกษาแหล่งการเรียนรู้ ให้มีความชัดเจน เหมาะสมกับกิจกรรม เวลา และเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน โดยเริ่มจากมีการเตรียมการประสานงาน การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ และมีการสรุปผลการประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนาต่อไป

3.3 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แนวทางการพัฒนามีข้อเสนอแนะว่าการให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากที่สุด รองลงมา คือ ควรมีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ และสุดท้าย คือ มีการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญสิ่ง แนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ก็ล้วนแต่ได้มาจากการประเมินผลการใช้ แหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น และการประเมินทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการทำแบบประเมินนั้นด้วย

ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียนหรือผู้ปกครอง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในหลาย ๆ แง่มุม นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ พร้อมทั้งมีการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเกณฑ์การประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของชนิตา วิษะมิตนันท์ (2541, หน้า 44) ที่กล่าวว่า การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้จะต้องมีขั้นตอนการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน/ โครงการที่กำหนดไว้ ควรเน้นการประเมินที่หลากหลาย การประเมินควรมีทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ และควรให้โอกาสผู้เรียนได้เสนอ หรือถ่ายทอดความรู้สึก

3.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แนวทางการพัฒนามีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากที่สุด รองลงมา คือ ควรหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และสุดท้ายจากต้องนำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนไม่ค่อยได้รับการพัฒนาและปรับปรุง ซึ่งอาจเกิดจากงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีผู้ดูแลอย่างจริงจัง สถานศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เมื่อแหล่งเรียนรู้อยู่ในสภาพไม่พร้อมศึกษาหรือมีปัญหาเกิดขึ้น ควรมีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน หรือแม้แต่ผู้ปกครอง ซึ่งควรจะนำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มาวิเคราะห์ แล้วนำไปปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของบรรจง จันทมาศ (2540) ได้กล่าวว่าเมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผน พบว่ามีส่วนบกพร่อง เพราะแผนไม่ดีหรือทำไม่ได้ตามแผนต้องแก้ไข ส่วนที่บกพร่องโดย 1) แก้ไขที่ต้นเหตุ 2) ค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความบกพร่องขึ้นอีก 3) หาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้น ๆ โดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการใช้ผลการวิจัย

1. ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการที่จะเป็นผู้ดูแลและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ แล้วจึงระดมความคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนด

นโยบายของแหล่งเรียนรู้นั้น ร่วมกันทำแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการบริการ หรือใช้แหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน รวมถึงให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบกันอย่างทั่วถึง

2. ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จากปัญหาการขาดผู้รับผิดชอบ แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ในแต่ละแห่งอย่างชัดเจน และควรส่งเสริมให้มีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ถูกต้อง เนื่องจากผู้รับผิดชอบ จะเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำ วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้และคอยอำนวยความสะดวกในการใช้แหล่งเรียนรู้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการปรับปรุง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ นอกจากนี้ ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้จะต้อง มีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอีกด้วย

3. ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จากปัญหาการมีส่วนร่วมจากครู และนักเรียนในการประเมิน ควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยการประเมิน ทุกครั้งจะต้องได้รับการประเมินจาก ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการประเมินต่าง ๆ เพื่อให้ครูทราบวิธีการประเมินที่ถูกต้องและให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการประเมิน และควรมี การแต่งตั้งบุคคลที่มีหน้าที่ในการประเมินแหล่งเรียนรู้โดยตรง

4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จากปัญหาการจัดตั้งผู้รับผิดชอบการปรับปรุง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างชัดเจน และแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาควรจะได้จากการวิเคราะห์ผล ของการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรส่งเสริมให้มีการสร้างระบบการตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมให้บริการอยู่เสมอ นอกจากนี้ ผู้บริหาร สถานศึกษาควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

2. ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ขนาดเล็กในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เกียรติวิโรจน์ ชื่นเรณู. (2547). *การดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จริยา ลือชัย. (2546). *การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประกอบการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จิระพล พุกกัน. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนิดา วิสะมิตนันท์. (2541). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน*. สงขลา: หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- โชติรส สุขสำราญ. (2558). *การพัฒนาการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ นวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิตติวัฒน์ พัฒน์เจริญ. (2551). *สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในศูนย์การศึกษา สังกัดหน่วยงานทหารบก จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2551). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คาริน จำปาคำ. (2557). *การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- คำริ บุญชู. (2548). การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการ*, 8(1), 27-31.
- ทัศนีย์ วงศ์เย็น. (2547). *กระบวนการบริหารงานวิชาการในการจัดสถานศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช.
- นฤมล ราชบุรี. (2554). *การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เอกชนนอกระบบในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการ คณะสงฆ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิคม ชมพู่หลง. (2550). *แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้*. มหาสารคาม: อภิชาติ.
- นิคม ทาแดง, กอบกุล ปรามประชา และอำนาจ เดชชัยศรี. (2545). *เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเสรษฐ. (2544). แหล่งเรียนรู้ ใน โรงเรียนสร้างเพื่อเด็ก มิได้สร้างเพื่อใคร. *วารสารวิชาการ*, 4, 26-37.
- บรรจง จันทมาศ. (2540). *ระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 9000*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- บุษบา ช่วยแสง. (2553). *ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน บ้านหนองอ้อยน้อย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เบญจนา กล่อมแก้ว. (2555). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล สังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครระยอง*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เบญจวรรณ ระดา. (2551). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปริญญา ไตรพรหม. (2552). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปรีชา มาละวรรโณ. (2546). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงศ์เทพ จิระโร. (2554). การพัฒนามาตรฐานการวัดและประเมินผลและโมเดลการจัดทำธนาคารข้อสอบสำหรับครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พนัส หันนาคินทร์. (2542). ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: พรานนกการพิมพ์.
- พันธ์ประภา พูนสิน. (2552). ส่งเสริมพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. เข้าถึงได้จาก www.punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html
- พิกุล ศรีบุญเรือง. (2542). การเรียนรู้โดยใช้จุดการศึกษาสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อ, สารปฏิรูป.
- ภาณี อนันต์นาวิ. (2551). ทฤษฎี หลักการ บริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนต์รี.
- ยุทธศาสตร์ พิทักษ์กุล. (2555). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนบ้านดงบัง อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รวีพร มุณีวรรณ. (2554). การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- รัชดาวรรณ ทองดา. (2559). ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านพันเสด็จนอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม. (2558). รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7.
- ละมัย รอนยุทธ์. (2547). การปฏิบัติงานด้านการวางแผนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วนิดา เลาหวัฒน์. (2546). *การใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราภรณ์ พงษ์ปลัด. (2550). *การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิทยาภรณ์ สุขสนธิ์วงศ์. (2552). *การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสยาม.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง. (2555). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาแพงเพชร เขต 1 และเขต 2*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำจันง. (2545). *แหล่งเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตรการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: เมธีทีปส์.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2545). *การประถมศึกษาเพื่อปวงชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- ศิริพร กองแก้ว. (2548). *สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลจังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศิริวรรณ ประมัย. (2558). *สภาพการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษามุขมนตรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สกุล จันดี. (2551). *สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สมพ็กร สันติพงศ์ศักดิ์. (2556). *รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา โรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สามารถ รอดสำราญ. (2546). *การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สายสุนีย์ แสงเจ็อนแก้ว. (2547). *การบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2*. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. (2558). *สภาพทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7*. เข้าถึงได้จาก <http://www.spm7.go.th/spm7/>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. (2558). *การประเมินการบริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7*. ปราจีนบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *รายงานวิจัยการจัดการเรียนรู้ ของแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิต: สวนสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิริยุพา สกุลตะเสถียร. (2545). *การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- สุจิต ศิลาธิกษ์. (2550). *การจัดแหล่งเรียนรู้วิชาชุมชน*. ม.ป.ท.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2543). *การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จามจุรี.
- สุริพร โพธิ์ภักดี. (2556). *การศึกษาศมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 12*. ม.ป.ท.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *วิธีการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จริยค่านิยม และการเรียนรู้โดยแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- Brayboy-Locklear, J. (2003). The motivational influence of the school environment on the resilience of native American high school students in selected North Carolina public school. *Dissertation Abstracts International*, 64(4), 1,158.
- Claes, M. (1999). *Woman, men and management styles*. Retrieved December 20,2010, Retrieved from <http://dbonline2.lib.cmu.ac.th/mds/detail.nsp>
- Deming, W. E. (2004). *Out of the crisis*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Eagle, P. (1997). *The environmental education programs outside the classroom*. Retrieved from http://www.sh.mahidol.ac.th/rdcenter/refer_inter.php
- Follet, M. P. (1941). *Dynamic administration*. New York: Harper and Row.
- Gilbert, A. B. T. (2002). *Investigating the impact of a non-traditional approach to science in a diver Southern high school classroom*. Retrieved from <http://www.UMI Proquest Digital Dissertation-Full Citation & Abstract.htm>
- Good, C. V. (1959). *Educational dictionary*. New York: McGraw-Hill.
- Stoner, J. A. F. (1982). *Management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 608-610.
- Lee, S. W. (1997). Assessment of effect of field trips on student achievement and attitudes toward field trips in college biology (Student achievement). *Dissertation Abstracts International*, 58(4), 1,218-A.
- Likert, S. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.

- Lopez, M., & Lrma, T. (1998). *Parental views on participation, dual language education, and Bilingualism*. Dissertation Abstracts International.
- O'Keefe, D. J. (2003). Searching for a defensible application of alpha-adjustment tools. *Human Communication Research, 29*(3), 464-468.
- Schnoebelen, T. (1990). Field work in secondary science. *Education International, 4*(1).
- Terry, G. R. (1977). *Principle of management*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Wittich, W. A., & Charies, F. S. (1962). *Audio visual materials*. New York: Harper Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

(สำเนา)

ที่ ศธ 6218.8/ ว.1020

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130

31 ตุลาคม 2559

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1.เค้าโครงการวิจัย
2. เครื่องมือในการวิจัย

ด้วย นางสาวปัทมา จันปัญญา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 58990053 ได้มีความเห็นชอบให้ทำ งานนิพนธ์เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของกลุ่ม เครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 7 โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ เป็นประธานกรรมการควบคุมงานนิพนธ์ ภาควิชา การบริหารการศึกษา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

สุเมธ งามกนก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

(สำเนา)

ที่ ศธ 6218.8/ ว.1021

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130

3 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

เรียน

ด้วย นางสาวปัทมา จันปัญญา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 58990053 ได้มีความเห็นชอบให้ทำ งานนิพนธ์เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของกลุ่ม เครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ เป็นประธานกรรมการควบคุมงานนิพนธ์ ภาควิชา การบริหารการศึกษา มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่าน เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

สุเมธ งามกนก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

(สำเนา)

ที่ ศธ 6218.8/ ว.1022

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130

5 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวปัทมา จันปัญญา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 58990053 ได้มีความเห็นชอบให้ทำ งานนิพนธ์เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของกลุ่ม เครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ เป็นประธานกรรมการควบคุมงานนิพนธ์ ภาควิชา การบริหารการศึกษา มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่าน เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

สุเมธ งามกนก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามทั้งหมดมี 3 ตอน
ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
2. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการแหล่ง
เรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
3. ข้อมูลที่ได้รับมาจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้รับ
ไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่ประการใด
4. ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ตามความจริง เพื่อให้การวิจัย
เกิดประโยชน์สูงสุด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางสาวปัทมา จันปัญญา

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ จำแนกเป็น

ชาย หญิง

2. ประสบการณ์การทำงาน จำแนกเป็น

น้อยกว่า 5 ปี ตั้งแต่ 5-10 ปี ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป

3. ขนาดของโรงเรียน จำแนกเป็น

โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

**ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 7**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
ในโรงเรียนของท่านตามความเป็นจริง

เกณฑ์การประเมิน

5 คะแนน หมายถึง มีปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

3 คะแนน หมายถึง มีปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	ระดับปัญหา				
	5	4	3	2	1
ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน					
1. การกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
2. นโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีความสอดคล้องกับ หลักสูตรสถานศึกษา					
3. ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	ระดับปัญหา				
	5	4	3	2	1
ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	ระดับปัญหา				
	5	4	3	2	1
4. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
5. จัดทำแผนงานการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
6. กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
7. กำหนดระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
8. จัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างชัดเจน					
9. กำหนดมาตรฐานการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ					
10. จัดทำข้อมูลสารสนเทศช่วยในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					
ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
11. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
12. การทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
13. จัดทำเครื่องมือเก็บสถิติการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
14. เอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
15. เผยแพร่ข้อมูลและวัตถุประสงค์ของแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้ครูและนักเรียนทราบอย่างทั่วถึง					
16. ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้ชุมชนทราบ					
17. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
18. ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน					
19. มีการบริการให้คำแนะนำในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
20. การดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ					
21. เปิดโอกาสให้บุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ สามารถเข้ามาใช้ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนได้					
22. ผู้รับผิดชอบหรือดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ					

ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	ระดับปัญหา				
	5	4	3	2	1
ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
23. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
24. กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
25. กำหนดเกณฑ์การประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
26. จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
27. ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนทุกขั้นตอน					
28. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล					
29. จัดทำรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ					
30. การประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีความต่อเนื่อง					
31. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					
32. มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ					
ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
33. จัดตั้งผู้รับผิดชอบการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					
34. ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					
35. นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน มาวิเคราะห์					
36. หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					
37. ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน					
38. ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					
39. จัดทำรายงานการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน					
40. ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกมาใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน					

**ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในกลุ่ม
เครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 7**

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกข้อต่อไปนี้อย่างที่ท่านคิดว่าเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้
นอกห้องเรียน ด้านละ 3 ข้อ พร้อมลำดับความสำคัญของแต่ละข้อว่าข้อใดที่มี
ความเหมาะสมในการพัฒนา โดยใส่หมายเลข

- 1 หน้าข้อที่มีความเหมาะสมในการพัฒนามากที่สุด
- 2 หน้าข้อที่มีความเหมาะสมในการพัฒนามาก
- 3 หน้าข้อที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาปานกลาง

ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

- 1. การกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 2. การตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 3. จัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 4. อื่น ๆ (ถ้ามี).....

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

- 1. เอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 2. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 3. การดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ
- 4. อื่น ๆ (ถ้ามี).....

ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

- 1. จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 2. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 3. มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ
- 4. อื่น ๆ (ถ้ามี).....

ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

- 1. นำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์
- 2. หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 3. ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
- 4. อื่น ๆ (ถ้ามี).....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

คำอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม

ตารางที่ 22 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ปัญหาการจัดการ
 แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1.	.59	21.	.70
2.	.72	22.	.67
3.	.64	23.	.62
4.	.55	24.	.55
5.	.60	25.	.78
6.	.64	26.	.68
7.	.52	27.	.68
8.	.60	28.	.60
9.	.46	29.	.52
10.	.37	30.	.52
11.	.65	31.	.48
12.	.70	32.	.56
13.	.64	33.	.58
14.	.76	34.	.66
15.	.54	35.	.69
16.	.45	36.	.54
17.	.23	37.	.37
18.	.62	38.	.41
19.	.51	39.	.60
20.	.58	40.	.58

หมายเหตุ: ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ $\alpha = .95$